

‘Thuis zijn, thuis voelen’: De relatie tussen thuiscontext en de schoolcontext met een verrijkt programma

Rapportage Tijd voor Toekomst

Sanne Visser en Silke Dankers

April 2025

Inhoud

<i>Voorwoord</i>	5
<i>Samenvatting</i>	6
1. Thuiscontext en schoolcontext: onderzoek in internationaal perspectief	9
2. Thuiscontext en schoolcontext: ouderperspectieven op verrijkte schoolprogramma's	12
2.1 Bekendheid met de verrijkte schooldag	12
2.2 Deelname aan verrijkte schooldag	12
2.3 Voornaamste redenen voor opgeven kind	13
2.4 Waardering voor aanbod verrijkte schooldag	14
2.5 Voordelen van de verrijkte schooldag	14
2.6 Benoemde nadelen	15
2.7 (Verwachte) invloed van verrijkte schooldag op het kind	16
2.8 (Verwachte) invloed van verrijkte schooldag op ouder/thuis	17
2.9 Conclusie	17
2.10 Wat nemen we mee uit dit onderzoek?	18
3. Thuiscontext en Schoolcontext: kindperspectieven op ervaringen verrijkte activiteiten en thuis	21
3.1 Delen kinderen ervaringen over verrijkte schooldagen? En welke dan?	21
3.2 Hoe reageren ouders volgens kinderen op verrijkte schooldagen?	23
3.3 Hoe gaat de samenspraak over inschrijving voor activiteiten?	24
3.4 Conclusie	25
3.5 Wat nemen we mee uit dit onderzoek bij kinderen?	26
4. Opbrengsten van Tijd voor Toekomst volgens kinderen	28
4.1 Motivatie voor verrijkte schooldag	29
4.2 Zelfvertrouwen	33
4.3 Toekomstgerichtheid/nieuwsgierigheid	35
4.4 Schoolplezier	37
4.5 Fysieke gezondheid	38
4.5 Conclusie	40
Concluderend	42
Literatuur	44

Voorwoord

In deze jaarrapportage bundelen we de resultaten van het onderzoek in het afgelopen jaar. Deze rapportage staat in het teken van [de relatie tussen de thuiscontext en de schoolcontext](#) van [Tijd voor Toekomst](#).

We rapporteren over

- 1) een praktijkgericht onderzoek naar de perspectieven van ouders op verrijkte schoolprogramma's,
- 2) Opbrengsten van Tijd voor Toekomst volgens leerlingen, met een focus op de thuiscontext

Wie meer wil weten over het ontwikkelproces van Tijd voor Toekomst op scholen en de lessen die we daaruit leerden, verwijzen we naar de jaarrapportage 2023. Daar gaan we meer in op het inrichten van een kwalitatief goede verrijkte schooldag. In de jaarrapportage van 2024 zijn meer resultaten te vinden over de manier waarop verrijkte schooldagen worden ingericht in de provincie Groningen. We rapporteren alle onderzoeken ook in factsheets. Deze zijn terug te vinden op de website <https://tijdvoortoekomst.nl/onderzoek>.

Samenvatting

De tussenrapportage van *Tijd voor Toekomst 2024* richt zich op de relatie tussen de schoolcontext en de thuiscontext, en onderzoekt de opbrengsten van verrijkte schooldagen vanuit het perspectief van ouders en leerlingen. Op basis van vragenlijsten en focusgroepen met ouders en kinderen wordt duidelijk dat het programma brede waardering kent, maar ook vraagt om verdere verfijning en structurele verankering.

Ruim 70% van de ouders is bekend met Tijd voor Toekomst, al betekent bekendheid niet automatisch actieve deelname van kinderen. Ouders waarderen het programma vooral vanwege het plezier dat het hun kinderen brengt, de mogelijkheid om nieuwe interesses en talenten te ontdekken, en de bijdrage aan de brede ontwikkeling van hun kind. Daarnaast spelen ook praktische motieven een rol: de verlengde opvangstructuur biedt ruimte voor werk of andere verplichtingen. Tegelijkertijd noemen ouders ook belemmeringen, zoals vermoeidheid bij hun kind, een gebrek aan rustmomenten, en organisatorische knelpunten. Met name de aansluiting op reguliere schooltijden of kinderopvang kan verbeterd worden. Ook wordt het aanbod soms als te fragmentarisch of herhalend ervaren, waardoor verdieping en continuïteit missen.

Vanuit het perspectief van kinderen blijkt dat zij hun ervaringen met verrijkte schooldagen graag thuis delen, vooral als het om leuke, leerzame of nieuwe activiteiten gaat. De meeste ouders reageren positief en betrokken, wat kinderen stimuleert om meer te vertellen. De interactie thuis blijkt daarmee een belangrijke schakel in de beleving van het programma. De inschrijving voor activiteiten verloopt meestal in goed overleg tussen ouder en kind, waarbij het kind zijn of haar voorkeuren aangeeft en ouders de praktische stappen zetten. Wel zorgt de snelheid van inschrijven soms voor spanning, wat de deelname van kinderen uit minder betrokken thuissituaties onder druk kan zetten.

De opbrengsten van Tijd voor Toekomst op leerlingniveau laten (nog steeds) een gemengd beeld zien. Het zelfvertrouwen van kinderen is licht gestegen sinds de start van het programma, al is er tegelijkertijd sprake van een dalende trend in het zelfbeeld: minder kinderen geven aan tevreden te zijn met wie ze zijn. Op het gebied van gezondheid geven meer kinderen aan dagelijks te ontbijten en lid te zijn van een sportvereniging.

Wat betreft motivatie en toekomstgerichtheid blijkt dat kinderen overwegend positief zijn over de activiteiten, al geven zij minder vaak aan dat ze nieuwe dingen ontdekken of nieuwe verenigingen leren kennen dan bij eerdere metingen. Vooral jongere kinderen profiteren nog sterk van de vernieuwing, terwijl oudere kinderen een afname rapporteren in enthousiasme. Ook schoolplezier lijkt niet wezenlijk toe te nemen door het programma. Hoewel kinderen waarderen dat ze langer op school kunnen blijven voor leuke activiteiten, is het effect op hun motivatie en leerhouding beperkt.

Thuiscontext en schoolcontext: onderzoek in internationaal perspectief

1. Thuiscontext en schoolcontext: onderzoek in internationaal perspectief

Ouderbetrokkenheid is een breed en soms verwarrend begrip. Van der Schaaf & Van den Berg (2009) wijzen erop dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen verschillende vormen van betrokkenheid, zoals ouderparticipatie in schoolactiviteiten en onderwijsondersteunend gedrag thuis. Effectieve ouderbetrokkenheid richt zich vooral op het scheppen van een ondersteunend leerklimaat thuis, zoals het bieden van structuur, hulp bij huiswerk en talige activiteiten (Desforges & Abouchar, 2003; Smit et al., 2006). Dit draagt significant bij aan het schoolsucces van kinderen (Verdonk, 2005).

Typen ouderbetrokkenheid

Epstein (geciteerd in Hijkema, 2006) onderscheidt zes vormen van ouderbetrokkenheid:

1. Ondersteuning bij de opvoeding
2. Informatieverstrekking door de school
3. Ouderparticipatie bij schoolactiviteiten
4. Begeleiding van leren thuis
5. Formele betrokkenheid bij schoolbeleid
6. Samenwerking tussen school en gemeenschap

Deze vormen bieden een kader voor scholen om ouderbetrokkenheid structureel te bevorderen.

Ouderbetrokkenheid en buitenschoolse activiteiten

Ouderbetrokkenheid bij verrijkte schoolprogramma's heeft positieve invloed op zowel de ouders als op de kinderen (Lagacé-Séguin & Case, 2010; Ashbourne & Andres, 2015). Ouders geven aan dat door hun betrokkenheid bij verrijkte of naschoolse activiteiten zij de talenten van hun kinderen beter kunnen waarderen en ook meer aandacht geven aan het onderwijs van hun kinderen (Lagacé-Séguin & Case, 2010). Uit onderzoek blijkt ook dat de kinderen profiteren van ouderbetrokkenheid bij verrijkte of naschoolse activiteiten. Horowitz & Bronte-Tinkew (2007) stellen dat familiebetrokkenheid bij verrijkte programma's helpt bij de sociale ontwikkeling, zoals meer onderling vertrouwen tussen ouder en kind, en academische ontwikkeling van kinderen, zoals betere taalvaardigheden. Goshin et al. (2021) identificeerden drie strategieën van ouderbetrokkenheid, die elk een andere uitwerking hadden op de betrokkenheid bij verrijkte of naschoolse activiteiten:

- Ouders met een sterke behoefte aan controle: Over het algemeen leidt deze manier van betrokkenheid tot veel deelname aan buitenschoolse activiteiten in de basisschoolleeftijd, maar minder in latere jaren.

- Ouders met een superviserende houding: Over het algemeen leidt deze manier van betrokkenheid tot ondersteunend gedrag maar met ruimte voor zelfstandigheid van het kind, wat leidt tot langdurige deelname.
- Ouders met een afstandelijke houding: Over het algemeen leidt deze houding tot weinig betrokkenheid, met beperkte deelname aan activiteiten.

Ouderbetrokkenheid in georganiseerde naschoolse activiteiten heeft een directe invloed op de motivatie en zelfperceptie van kinderen en jongeren (Camacho-Thompson & Simpkins, 2022). Camacho-Thompson & Simpkins (2022) vonden dat ouderlijke steun, in combinatie met deelname aan activiteiten, het welzijn en de academische competenties van kinderen verhoogt.

Belemmeringen en stimulansen voor ouderbetrokkenheid

Ondanks de voordelen, zijn er barrières die ouderbetrokkenheid bemoeilijken, zoals werkverplichtingen, gebrek aan toegang tot informatie en weinig gevoel van vertrouwen bij de school- of programma-activiteiten (Horowitz & Bronte-Tinkew, 2007). Om betrokkenheid te verhogen, kunnen verrijkte schoolprogramma's:

- (Nog meer) duidelijk maken hoe ouders kunnen deelnemen
- Barrières zoals tijdgebrek en transportproblemen aanpakken
- Activiteiten organiseren die aansluiten bij de interesses en mogelijkheden van ouders
- Ouders actief benaderen en een vertrouwensband opbouwen

Ouderbetrokkenheid is een cruciale factor voor de ontwikkeling van kinderen, zowel binnen als buiten school. Effectieve ouderbetrokkenheid richt zich niet alleen op schoolparticipatie, maar vooral op een stimulerende thuisomgeving. Het structureren van ouderparticipatie en het wegnemen van barrières kan bijdragen aan een grotere en duurzamere betrokkenheid, wat uiteindelijk het welzijn en de leerprestaties van kinderen ten goede komt.

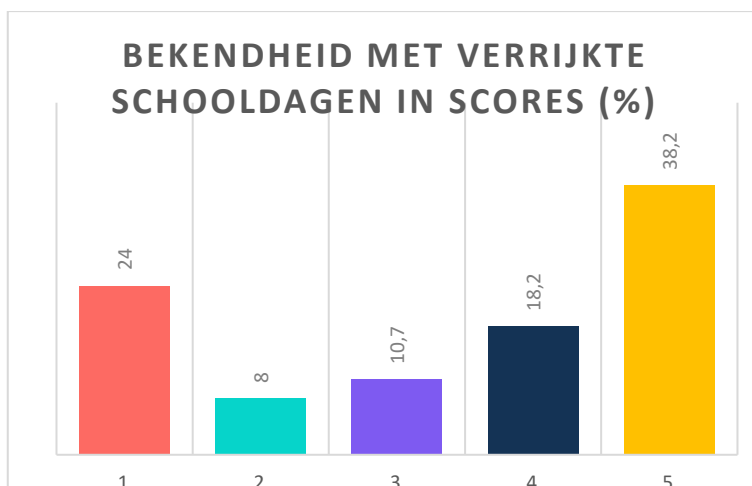
Thuiscontext en schoolcontext: Ouderperspectieven op verrijkte schoolprogramma's

2. Thuiscontext en schoolcontext: ouderperspectieven op verrijkte schoolprogramma's

In dit hoofdstuk delen we de resultaten van onderzoek met ouders naar ouderbetrokkenheid bij en ouderbeleving van verrijkte schooldagen. Studenten van de opleiding communicatie van de Hanze hebben een onderzoek uitgevoerd bij ouders in de provincie Groningen. Centraal stond de vraag: 'Kent u het concept verrijkte schooldag/ Tijd voor Toekomst en wat vindt u hiervan? 225 ouders hebben de vragenlijst ingevuld. Een deel van de ouders hebben de vragenlijst ontvangen via de school van hun kinderen, andere ouders zijn gevraagd een vragenlijst in te vullen op publieke plekken waar veel ouders en kinderen komen, bijvoorbeeld zwembaden.

2.1 Bekendheid met de verrijkte schooldag

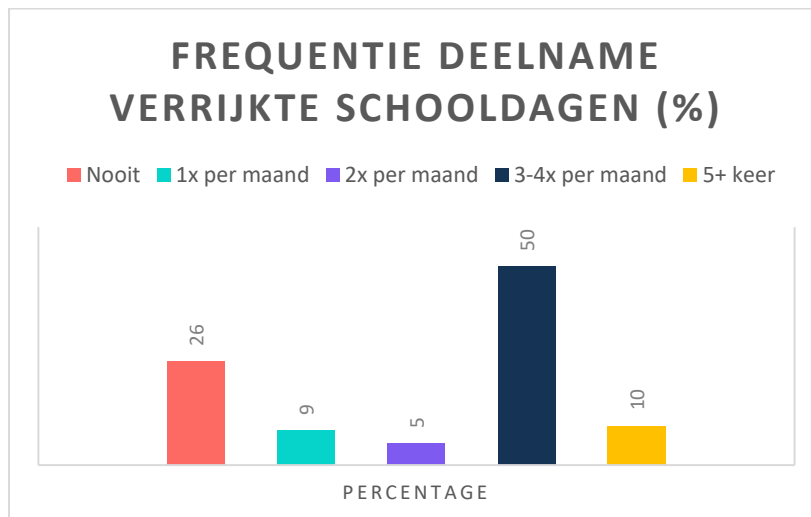
Uit de bevraging blijkt dat 73,3% van de ouders aangeeft bekend te zijn met de Verrijkte Schooldag. Slechts 26,6% van de ondervraagde ouders is niet bekend met het initiatief. Grafiek 1 laat zien in *hoeveel* ouders bekend zijn met de Verrijkte Schooldag op een schaal van 1 (Niet bekend) tot 5 (Zeer bekend).

Deze mate van bekendheid impliceert dat de verrijkte schooldag een relatief veel ouders bereikt en dat informatie over verrijkte schooldagen wel bij ouders terecht komt. Echter, bekendheid betekent niet automatisch actieve betrokkenheid of participatie van kinderen. Daarom is deelname en redenen voor deelname van de kinderen ook verder onderzocht bij ouders.

2.2 Deelname aan verrijkte schooldag

De deelname van leerlingen aan de activiteiten binnen de Verrijkte Schooldag varieert aanzienlijk. Een kwart van de ouders geeft aan dat hun kinderen niet deelneemt, terwijl een ander deel frequent meedoet bij het aanbod. Kinderen die deelnemen doen dit gemiddeld 3 keer per maand. Deze spreiding laat zien dat kinderen in verschillende dynamiek deelnemen aan het programma. Dit wordt vermoedelijk beïnvloed door contextuele factoren zoals gezinsdynamiek, logistiek en individuele voorkeuren van het kind.

2.3 Voornaamste redenen voor opgeven kind

De voornaamste motieven die ouders aandragen voor inschrijving van hun kind zijn intrinsiek van aard: plezierbeleving, eigen motivatie van het kind en de mogelijkheid om interesses zelfstandig te verkennen.. Zoals een ouder zegt: *"Als ze het zelf leuk vinden."* Een ander noemt: *"Mijn kind gaat heen wanneer ze iets ziet dat bij haar past."* Ook flexibiliteit in keuze is belangrijk: *"Ik laat hem zelf kiezen wat en of hij wil! Ene keer wel een andere keer niet."*

Ouders waarderen bovendien de laagdrempelige toegang tot nieuwe ervaringen en het stimuleren van brede talentontwikkeling. *"Ze kunnen op een laagdrempelige manier kennismaken met nieuwe dingen."*

Het programma wordt daarbij gezien als een aanvulling op het reguliere curriculum, met meer ruimte voor persoonsvorming en ervaringsgericht leren. *"Ik vind het goed dat mijn kinderen geprikkeld worden op deze gebieden. Dit lijkt een toevoeging op wat ze nu aangeboden krijgt."*

Daarnaast benoemen veel ouders dat de verrijkte activiteiten leerzaam zijn en dat het een rol heeft in de ontwikkeling van het kind, op het gebied van zowel persoonlijke als sociale ontwikkeling. Dit sociale aspect wordt vaker genoemd in de zin van dat het een extra mogelijkheid is voor hun kind om samen met leeftijdsgenoten bezig te zijn. Tenslotte wordt er nog door een paar ouders de praktische voordelen benoemd, namelijk dat het een gratis opvang biedt en zij een langere dag thuis hebben voor andere taken.

Een enkeling benoemt de school als een veilige plek, dat verrijkte activiteiten meer duidelijkheid geven over wat een kind leuk vindt en dat de activiteiten kinderen weghouden van het scherm.

2.4 Waardering voor aanbod verrijkte schooldag

De gemiddelde waardering van het huidige aanbod bedraagt 4,1 (op een vijfpuntsschaal). De hoge waardering duidt op een goede aansluiting tussen het geboden aanbod en de door ouders verwachte ontwikkelingsbehoeften van hun kinderen. Thematisch worden activiteiten gericht op beweging, cultuur en techniek het vaakst als waardevol ervaren.

2.5 Voordelen van de verrijkte schooldag

Voordelen	Nadelen
 Kennismaking met nieuwe dingen	 Lange/vermoeiende dagen
 Plezier	 Logistieke planning
 Sociale ontwikkeling	 Organisatie
 Algemene ontwikkeling	 Begeleiding
 Praktisch voordeel ouder	 Motivatie kind
 Creativiteit	 Conflict met BSO

De meerwaarde van verrijkte activiteiten ligt volgens ouders vooral in de verbreding van de ontwikkeling van het kind: het kind maakt kennis met activiteiten die thuis niet vanzelfsprekend beschikbaar zijn. Deze culturele en sociale verrijking draagt bij aan het ontdekken van persoonlijke interesses en talenten.

“Ze maken kennis met activiteiten waar ik ze niet zo snel naar toe (kan) brengen. Ze kunnen dan iets kort verkennen. Het brengt onze dochter thuis ook op nieuwe ideeën.”

Daarnaast benoemen veel ouders het plezier dat hun kind beleeft. Ze vinden het waardevol dat hun kinderen enthousiast zijn over verrijkte activiteiten en dat ze vaak thuiskomen met allerlei verhalen. Verder wordt de ontwikkeling van het kind breed gedragen. Niet alleen sociale ontwikkeling, maar ook andere aspecten van algemene ontwikkeling, zoals zelfstandigheid en zelfvertrouwen.

“Hij leert meer en speelt ook met andere kinderen buiten zijn klas om.”

“Kennis vergroten, samenwerken, zelfontwikkeling, zelfvertrouwen.”

Daarnaast worden secundaire voordelen benoemd, zoals het faciliteren van dagritmes binnen het gezin (opvangfunctie). Er is meer tijd voor werk en er is geen vervoer of BSO nodig. Overige voordelen die minder vaak genoemd werden, maar wel noemenswaardig zijn, zijn de creatieve ontwikkeling, toevoeging aan beweging en gezondheid, minder schermtijd en het feit dat het kind tijdens de verrijkte schooldag in een veilige omgeving is.

2.6 Benoemde nadelen

De meest frequent genoemde negatieve bijwerking van verrijkte schooldagen betreft vermoeidheid bij kinderen, mogelijk als gevolg van een te intensief dagschema. Dit kan leiden tot overprikkeling en verminderde behoefte aan deelname.

“Ze mist de rust en het ‘afschakelen’ van alle prikkels. Overvraging – vervelen en zelf je vrije tijd moeten indelen is ook gezond.” Anderen noemen: *“De schooldag duurt tot 16 uur. Een lange intensieve dag,”* en *“Het is wel weer een verlengde schoolmiddag. Kinderen moeten al zoveel tegenwoordig.”*

Daarnaast is de logistieke planning een groot struikelblok. Activiteiten sluiten vaak niet aan op het einde van de reguliere schooldag, waardoor ouders meerdere keren hun kind moeten halen en brengen. Bijhorend nadeel is dat de organisatie soms onhandig is, onder andere door de slechte aansluiting van de activiteiten op de reguliere schooldag. Ook vallen geplande activiteiten soms samen met uren die een kind normaliter op de BSO besteedt. Hieruit maken we op dat de aansluiting en samenwerking tussen onderwijs en opvang nog beperkt is.

“Bij onze school zijn de activiteiten altijd op een donderdag. Zowel ik als de papa van de kinderen werken dan, dat is soms lastig met organiseren/regelen. Zou er zelf een voorstander van zijn dat deze dagen wisselen zodat meer ouders/kinderen er van kunnen profiteren.”

Verder zijn er enige twijfels over de kwaliteit van de begeleiding bij de activiteiten. Soms is er weinig begeleiding of kunnen de begeleiders niet goed aansluiten bij de (pedagogische) behoefte van de kinderen. Naast dat scholen dit signaleren en aanpakken, bemerken we in dit onderzoek dat dit ook in de thuiscontext als zorg geldt. Verder worden zorgen geuit over beperkte keuzemogelijkheden, geringe continuïteit van activiteiten, veel herhaling of een slechte aansluiting op de interesses of leeftijd.

“Het is hap-snap. Elke drie weken iets anders. Dat past in het swipe-gedrag van deze tijd. Het programma mist verdieping.”

“Soms weinig keuze.”, “Het aanbod is kort. Soms maar drie sessies.” en *“Het zou prettig zijn als sommige activiteiten terugkeren met een verdiepingsslag.”*

Tenslotte ontbreekt er soms motivatie bij het kind, waardoor het kind toch niet wil gaan of de activiteit wilt afmaken.

2.7 (Verwachte) invloed van verrijkte schooldag op het kind

De invloed van verrijkte schooldagen wordt door ouders overwegend als positief ervaren, vooral als het gaat om de persoonlijke ontwikkeling van het kind. Ouders rapporteren positieve effecten op meerdere ontwikkelingsdimensies van hun kind, met name de sociale vaardigheden, de mentale gezondheid en zelfvertrouwen, fysieke gezondheid en het plezier in leren.

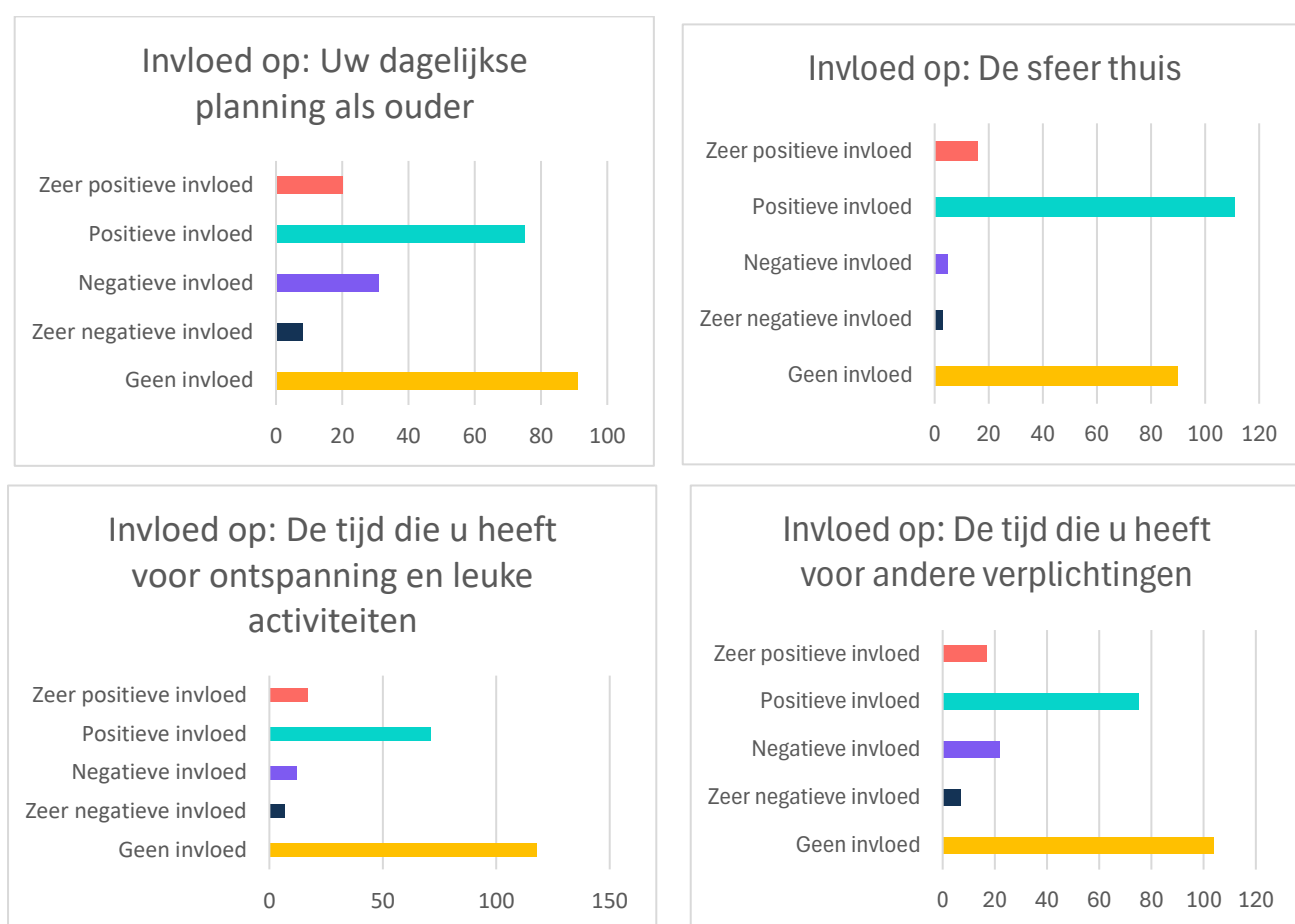
Dit wijst erop dat de ouders er over het algemeen over eens zijn dat de activiteiten een zichtbare meerwaarde bieden voor de ontwikkeling van hun kind. Dit onderstreept het potentieel van extracurriculaire programma's op het bevorderen van sociaal-emotionele ontwikkeling, motivatie en welzijn.

Bij motivatie en schoolprestaties lijkt deze invloed minder eenduidig. Hier is een bijna gelijke verdeling te zien tussen ouders die geen invloed ervaren en ouders die een positieve invloed ervaren. Dit suggereert dat het effect per kind of per activiteit kan verschillen en bevestigt dat, waar er samenhang zou zijn met leerprestaties, dit veel meer indirect wordt waargenomen.

2.8 (Verwachte) invloed van verrijkte schooldag op ouder/thuis

De invloed van het programma op het gezinsleven wordt als wisselend ervaren. Voor sommige ouders vergemakkelijkt deelname hun dagelijkse planning, terwijl anderen een negatieve impact rapporteren op gezamenlijke gezinstijd of hun eigen vrije tijd. Dit wijst op het belang van afstemming tussen school- en gezinscontexten en bevestigt dat de thuiscontext een relevante factor is bij het evalueren van verrijkte programma's.

“Soms hebben de activiteiten een kleine invloed op de tijd die we aan andere activiteiten kunnen spenderen. Daarom is het fijn dat Tijd voor toekomst niet verplicht is. Zo kunnen we zelf kiezen of een activiteit voor ons past.”

2.9 Conclusie

De resultaten wijzen op een overwegend positieve evaluatie van de Verrijkte Schooldag door ouders, met duidelijke aanwijzingen voor positieve invloed op de ontwikkeling van kinderen. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat structurele en contextuele factoren — zoals vermoeidheid, logistieke belasting en behoefte aan verdiepmogelijkheden — aandacht behoeven om de effectiviteit en duurzaamheid van het programma te waarborgen.

2.10 Wat nemen we mee uit dit onderzoek?

1. Er is verschil tussen bekend zijn met verrijkte dagen en deelname

Hoewel ruim 73% van de ouders bekend is met de Verrijkte Schooldag, is actieve deelname daarmee niet gegarandeerd. Bekendheid leidt niet automatisch tot consistent gebruik. Dit wijst op een verschil tussen cognitieve kennis ("ik weet ervan") en praktische waarde ("ik zie er een plek voor in onze week").

Wat we hiermee kunnen doen in de praktijk van verrijkte schooldagen:

- Opbouwen van gewoonten bij ouders. In sommige scholen wordt gewerkt met de regel: elk kind doet mee, tenzij.... Deze scholen hebben de ervaring dat dit helpt om een gewoonte te creëren in de school, bij ouders en kinderen, om verrijkte schooldagen als norm te zien.
- Vaste startmomenten waar ouders bij betrokken kunnen zijn (en niet alleen als afsluiting)

Waardering en themavoorkeur: brede steun, smalle verdieping

De gemiddelde waardering van 4,1 laat een overwegend positief beeld zien. Bewegen, cultuur en techniek staan bovenaan als thema's voor verrijking. Ouders waarderen de variatie, maar benoemen ook herhaling en gebrek aan continuïteit als zwak punt. Juist door veel te bieden, mist het programma volgens sommigen een opbouw of lijn. Dat doet afbreuk aan de leerervaring én kan de sociale ontwikkeling van het kind belemmeren.

Wat we hiermee kunnen doen in de praktijk van verrijkte schooldagen:

- Bied per thema twee sporen aan:
 1. **Instapmodules** (3 weken) om te proeven.
 2. **Verdiepingsmodules** (6–8 weken) voor kinderen die verder willen.

Enkele scholen werken al met dit concept.

- Overweeg een **portfolio-aanpak** waarbij kinderen hun ontwikkeling in kaart brengen binnen verrijkte activiteiten.
- Geef aanbieders de opdracht om ook **opbouw en leerdoelen** te beschrijven (meer dan "leuk en creatief").

De verrijkte schooldag kan wringen

De verrijkte schooldag is geen op zichzelf staand programma, maar opereert binnen het reguliere onderwijssysteem. Dat kan de impact beperken. Kinderen hebben niet alleen 'meer aanbod', maar ook rust en ruimte nodig. Zonder ruimte en rust kan het programma zijn pedagogische kracht wat verliezen.

Wat we hiermee kunnen doen in de praktijk van verrijkte schooldagen:

In de verrijkte schooldagen kan er meer aandacht zijn en komen voor het natuurlijke energieverloop van kinderen, met een ritme dat ruimte laat voor herstelmomenten. Dit kan gekoppeld worden aan een andere inrichting van de onderwijs- en ontwikkeltijd van kinderen.

Bijvoorbeeld:

- Programmeer rustiger of regulerende blokken na intensieve blokken (bijv. creatieve verwerking, buiten zijn).
- Overweeg weekstructuren met afwisseling tussen 'lichte' en 'rijke' dagen.

Voor deze laatste uitkomst is het van belang dat we ook meer onderzoek doen naar deze inrichting van ontwikkeldagen.

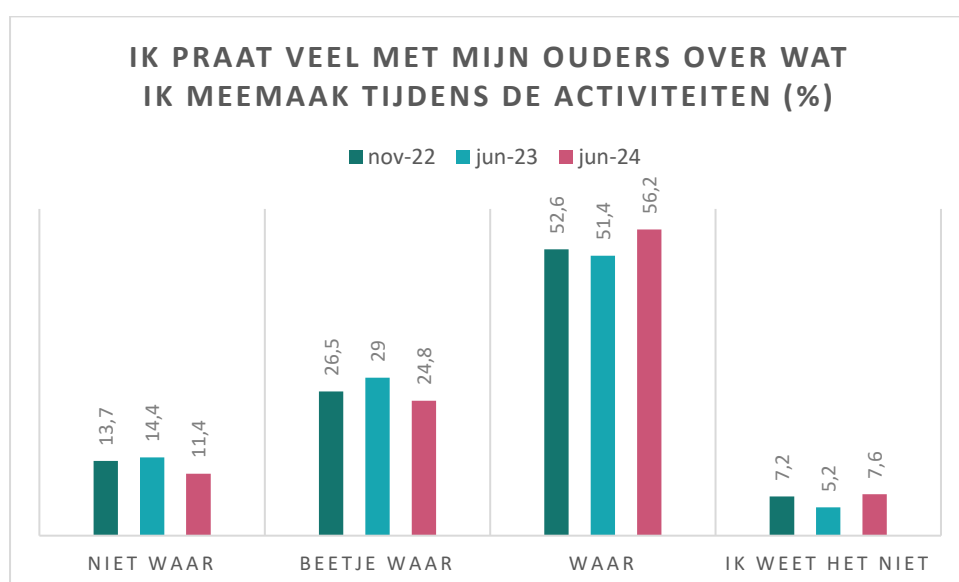
Thuiscontext en Schoolcontext: kindperspectieven op de samenhang tussen verrijkte activiteiten en thuis

3. Thuiscontext en Schoolcontext: kindperspectieven op de samenhang tussen verrijkte activiteiten en thuis

De resultaten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op vragenlijsten onder kinderen op negen scholen in de gemeenten Midden-Groningen, Groningen en Oldambt. Daarnaast maken we gebruik van resultaten van 10 focusgroepen met kinderen over Tijd voor Toekomst in de regio Oost-Groningen (6 Oost-Groningse gemeenten). Daarin spraken zij ook over de betrokkenheid van hun ouders bij het programma.

3.1 Delen kinderen ervaringen over verrijkte schooldagen? En welke dan?

Op basis van de vragenlijsten die kinderen jaarlijks invullen over Tijd voor Toekomst wordt al enige jaren hun interactie met de thuiscontext gepeild. In deze vragenlijst geeft ruim de helft van de kinderen aan dat zij regelmatig met hun ouders praten over de activiteiten in het kader van Tijd voor Toekomst. Elf procent van de kinderen gaf aan niet met hun ouders over dit programma te praten. Dit patroon is relatief stabiel in de afgelopen jaren.

In de focusgroepen met kinderen werd gesproken over welke ervaringen dat leerlingen deelden met hun ouders, hoe en wanneer zij dat deden. Uit de focusgroepen blijkt ook dat het merendeel van de kinderen regelmatig ervaringen deelt met hun ouders of andere gezinsleden, al verschilt de mate waarin dit gebeurt sterk per kind.

Veel kinderen geven aan thuis te vertellen over de activiteiten die zij tijdens de verrijkte schooldag hebben ondernomen, vooral wanneer zij iets nieuws of leuks hebben meegemaakt. Zo beschrijven kinderen dat zij vertellen over praktische activiteiten, zoals EHBO-lessen, programmeren, proefjes of creatieve workshops. Sommigen laten hun ervaringen direct zien, bijvoorbeeld door dansjes van breakdance thuis voor te doen of te demonstreren wat zij tijdens een EHBO-les geleerd hebben.

Fleur: Nou, met breakdance hadden we dansjes en dat laat ik dan zien aan mijn ouders

Daarnaast komt uit de gesprekken naar voren dat de mate waarin kinderen hun ervaringen delen samenhangt met hun persoonlijke betrokkenheid en enthousiasme. Kinderen die erg enthousiast zijn, zoals Ieke, geven aan uitgebreid te vertellen over wat ze hebben gedaan, inclusief details over de werkwijze en gebruikte materialen.

Ieke: Dan vertel ik wat ik heb gedaan en hoe je het hebt gedaan. Dan ga ik alle proefjes een voor een bij langs om te vertellen hoe ik het precies heb gedaan, wat we nodig hebben gehad en wat de volgorde was. [...] Als ik dan zeg we waren bezig met drones dan vragen mijn ouders "oh hoe heb je dat gedaan dan?" Ja programmeren. "en hoe heb je dat dan gedaan?" Met een programma en dan ben ik eigenlijk al vanzelf alles aan het vertellen.

Anderen, zoals Amelie, geven juist aan soms te moe te zijn om thuis nog iets te vertellen.

Amelie: Ik vind het een beetje moeilijk. Ik doe dat [vertellen] niet echt vaak want dan ben ik veelste moe.

Een ander patroon dat naar voren komt is dat kinderen de neiging hebben hun verhalen selectief te delen. Sommige kinderen kiezen ervoor alleen te vertellen als ze iets als positief of bijzonder ervaren hebben. Negatieve of saaie ervaringen worden minder vaak gedeeld, of juist weggelaten, zoals Karin aangaf over de programmeerlessen:

"Ik vertel alleen niet dat het saai was bij programmeren, dat vind ik zonde, want ik wil zelf doorgaan."

Bovendien blijkt dat ook de context waarin het gesprek plaatsvindt van invloed is. Verschillende kinderen benoemen dat de gesprekken vaak tijdens het avondeten plaatsvinden of op het moment dat ouders expliciet vragen naar hun dag.

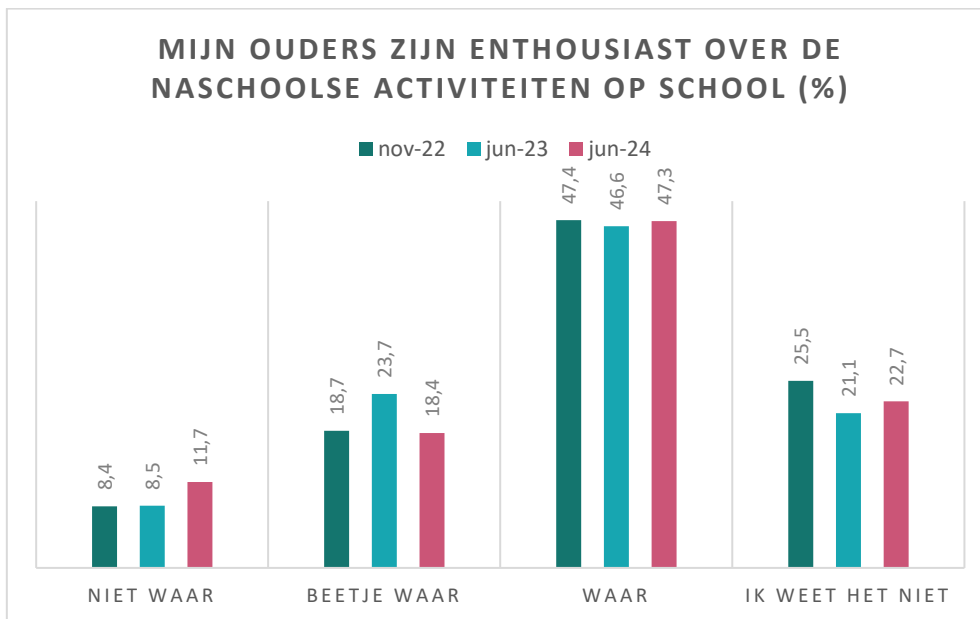
Zo beschreef Dylano: "Ik vertel altijd onder het eten."

Ten slotte kwam naar voren dat de communicatie over verrijkte schooldagen niet alleen verbaal plaatsvindt. Sommige kinderen noemen de groepsapp van de klas, waarin de leerkracht foto's en filmpjes deelt, als een aanvulling op hun verhalen thuis. Hierdoor zijn ouders, ook zonder directe uitleg van hun kind, op de hoogte van de activiteiten.

Samenvattend laten de resultaten zien dat kinderen overwegend geneigd zijn ervaringen over verrijkte schooldagen te delen, vooral als het gaat om leuke, nieuwe of praktische activiteiten. De intensiteit en inhoud van deze gedeelde ervaringen variëren echter per kind, afhankelijk van hun motivatie, energie en de sociale setting thuis. In het geval van gescheiden ouders of een conflict tussen ouder(s) en kind werd er minder gedeeld over school in het algemeen en verrijkte activiteiten specifiek.

3.2 Hoe reageren ouders volgens kinderen op verrijkte schooldagen?

In de jaarlijkse vragenlijsten is de kinderen ook gevraagd te reageren op de stelling ‘Mijn ouders zijn enthousiast over de verrijkte activiteiten op school’. In 2024 antwoordde iets minder dan de helft van de deelnemende kinderen dat hun ouders enthousiast zijn over de activiteiten. Achttien procent van de kinderen geeft aan dat dit een beetje waar is en een kleine 12 procent geeft aan dat hun ouders niet enthousiast zijn over de activiteiten. Een relatief grote groep van kinderen, ongeveer een vijfde deel, geeft aan niet te weten of hun ouders enthousiast zijn over de activiteiten. Dit patroon is de afgelopen jaren redelijk stabiel geweest, al is het aantal kinderen dat de reactie van de ouders niet peilt of kan peilen iets gedaald.

De resultaten worden ook weer gereflecteerd in de focusgroepen met kinderen. Uit de focusgroepen komt een gevarieerd beeld naar voren, met zowel positieve als neutrale reacties van ouders.

De meeste kinderen geven aan dat hun ouders positief reageren wanneer zij iets vertellen over de verrijkte schooldag. Reacties zoals "Leuk!" en "Wat heb je geleerd?" worden het meest genoemd. Kinderen ervaren de interesse van ouders vaak als stimulerend en voelen zich uitgenodigd om hun ervaringen verder te delen. Zo beschrijft Sofie hoe haar ouders niet alleen reageren met enthousiasme, maar ook door door te vragen:

"Ze zeggen: 'Ja, mooi, wat leuk, maar kun je ook uitleggen hoe je het hebt gedaan?'"

Dit leidt er soms toe dat kinderen de activiteit zelfs thuis demonstreren, bijvoorbeeld samen met broers of zussen.

Daarnaast benoemen sommige kinderen dat hun ouders niet altijd even betrokken of geïnteresseerd reageren. Een aantal kinderen vertelt dat hun ouders pas vragen naar hun dag als het kind zelf het gesprek niet begint. Nena vertelt bijvoorbeeld dat zij weinig over school deelt en dat haar ouders dan ook niet actief reageren, tenzij haar moeder er specifiek naar vraagt. Emma merkt op dat haar moeder belangstelling toont, terwijl haar vader weinig interesse laat blijken.

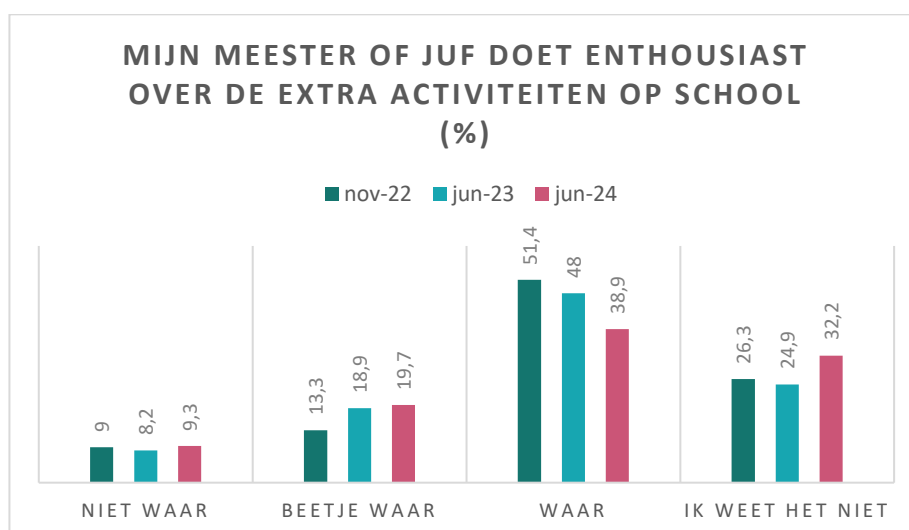
Verder blijkt uit de data dat sommige ouders zelf betrokken zijn bij het onderwijs, bijvoorbeeld als vrijwilliger of medewerker van de school. Dit leidt ertoe dat er thuis soms gesprekken ontstaan waarin ouders en kinderen hun gedeelde ervaringen rondom de verrijkte schooldag vergelijken of bespreken. Ook geven sommige kinderen aan dat ouders de activiteiten volgen via foto's of video's die gedeeld worden via schoolapps.

Tenslotte wijzen de resultaten erop dat ouders ook signalen oppikken wanneer hun kinderen vermoeid thuiskomen na intensieve activiteiten. Leerkrachten kregen hierover ook direct feedback van ouders, wat laat zien dat de reacties van ouders niet alleen in de communicatie thuis, maar dat het ook kan leiden tot contact met de school, door bijvoorbeeld in gesprek te gaan over de schoolplanning.

Samenvattend laten de bevindingen zien dat ouders volgens kinderen doorgaans positief reageren op verhalen over verrijkte schooldagen, door interesse te tonen of vragen te stellen. Toch speelt de mate waarin kinderen zelf iets vertellen een belangrijke rol in de aard van de ouderlijke reactie.

3.3 Hoe gaat de samenspraak over inschrijving voor activiteiten?

De kinderen beantwoorden in hun vragenlijsten geen vraag over betrokkenheid van de ouders bij inschrijving voor activiteiten. Wel weten we dat de school hier ook een rol in kan hebben. Hoe intensiever het contact tussen leerkracht en kind over extra-curriculaire activiteiten op school, hoe groter de kans dat kinderen worden aangemeld voor dergelijke activiteiten (Chan & Ng, 2015). Daarom beantwoorden kinderen wel een vraag over het enthousiasme van hun leerkracht over de activiteiten. uit deze stelling blijkt dat het enthousiasme van de kinderen varieert en een enigszins dalende trend kent, over de afgelopen jaren. Zo daalt het percentage kinderen dat aangeeft dat hun leerkracht enthousiast doet over de extra-curriculaire activiteiten op school van ruim 50 naar een kleine veertig procent. Het aantal kinderen dat antwoord dat hun leerkracht een beetje enthousiast doet groeit juist en een steeds groter aandeel leerlingen weet niet of hun leerkracht enthousiast is. Dit kan te maken met een tijdtrend: hoe langer een programma op school duurt, hoe minder vaak en minder duidelijk de leerkracht dit onder de aandacht zal brengen. Dit kan op termijn de deelname van kinderen beïnvloeden.

Uit de focusgroepen met de kinderen blijkt dat inschrijving in de meeste gevallen een gezamenlijk proces is, waarbij zowel het initiatief als de praktische uitvoering vaak wordt gedeeld tussen ouder en kind.

Een belangrijk patroon dat naar voren komt is dat kinderen meestal eerst hun interesse uitspreken richting hun ouders. Ze vertellen thuis welke activiteit hen leuk lijkt, waarna ouders vaak de inschrijving op zich nemen. Zo vertelde Dewi: *Ik vertel thuis gewoon aan mijn ouders dat de activiteit er is en dat ik wel wil meedoen, en dan vinden ze het gewoon goed en dan ga ik meedoen.*

Ook Eva beschreef een vergelijkbare situatie, waarbij haar moeder direct de inschrijving regelt zodra Eva aangeeft interesse te hebben: *Mijn moeder zegt: je moet wel snel zijn, want vol is vol.*

In de laatste quote van Eva, en gedeelde ervaringen van andere kinderen, zien we dat er thuis ook een competitief element kan ontstaan, wanneer kinderen moeten worden ingeschreven voor activiteiten. Zowel ouders als kinderen reageren op een gevoel dat het kind wel tijdig bij de juist en leukste activiteit moet worden aangemeld. Dit kan ten koste gaan van deelname van kinderen waarbij er thuis weinig ouderbetrokkenheid is.

Daarnaast blijkt uit de focusgroepen dat sommige ouders het initiatief nemen om hun kinderen actief te stimuleren deel te nemen. Sanne geeft aan: *Ik moest dat ook van mijn moeder.* In enkele gevallen zijn ouders zelf betrokken bij de organisatie van de activiteiten, wat de communicatie en inschrijving vergemakkelijkt. Dit werd zichtbaar in de opmerking van Sanne, wiens moeder in een werkgroep op school zit.

Ook komt naar voren dat inschrijving soms als vanzelfsprekend wordt ervaren; als een kind aangeeft te willen deelnemen, wordt door ouders zonder veel discussie de inschrijving geregeld. Zoals Jort het beschreef: *"Als ik het wil, dan schrijft mama me gewoon in."* Bij andere kinderen is de inschrijving eerder een gedeeld overlegmoment, waarin ouder en kind samen bespreken welke activiteit het beste past, zoals Benthe vertelde: *"Wat wil je gaan doen? En dan gaan we dat samen overleggen."*

Verder werd duidelijk dat sommige kinderen minder bewust betrokken zijn bij het inschrijfproces; hun ouders regelen de inschrijving op de achtergrond, zonder dat daar veel overleg voor nodig is. Isobel vertelde hierover: *"Mijn moeder schrijft me altijd in."* Bij andere gezinnen wordt het proces juist meer als een praktisch en georganiseerd moment beleefd, waarbij het inschrijfformulier klaarligt of ouders via de schoolapp herinnerd worden.

3.4 Conclusie

Uit bovenstaande blijkt dat de samenspraak over inschrijving voor verrijkte schoolactiviteiten doorgaans soepel en positief verloopt. Kinderen worden gestimuleerd hun wensen te uiten, en ouders nemen vaak een ondersteunende of uitvoerende rol op zich. In sommige gevallen is het een gezinsbeslissing, in andere situaties ligt de nadruk vooral op praktische uitvoering. Deze samenwerking tussen ouder en kind lijkt een vanzelfsprekend onderdeel te zijn van de deelname aan verrijkte schooldagen. De snelheid waarmee een inschrijving moet plaatsvinden kan wel tot enige onrust leiden bij ouders en kinderen.

3.5 Wat nemen we mee uit dit onderzoek bij kinderen?

1. Kinderen vinden het leuk om hun ervaringen te delen, maar weten niet altijd hoe

Kinderen delen wel hun ervaringen, maar geven ook regelmatig aan dat ze niet echt iets hebben om te delen. Dit geldt natuurlijk niet alleen voor verrijkte activiteiten, maar voor meer schoolervaringen.

Wat we hiermee kunnen doen in de praktijk van verrijkte schooldagen:

- Leerkrachten en/of aanbieders kunnen nadenken over gespreksstarters, waarmee kinderen thuis over activiteiten kunnen vertellen, bijvoorbeeld via een “praatkaart” of een reflectie-opdracht.
- Laat leerlingen iets fysieks of visueels mee naar huis nemen (foto's, werkstuk, demonstratie), wat thuis gesprekken kan ondersteunen.

2. Let op verschillen in betrokkenheid per gezin

Niet elk gezin praat op dezelfde manier of intensiteit over school. Dat merkten we ook in de gesprekken met leerlingen. Leerkrachten kunnen signaleren wanneer een kind weinig steun ervaart, bijvoorbeeld door observatie of een gesprekje. Leerkrachten kunnen ook het enthousiasme voor activiteiten aanwakkeren.

Wat we hiermee kunnen doen in de praktijk van verrijkte schooldagen:

- Leerkrachten zijn belangrijke rolmodellen. Als zij enthousiast zijn over activiteiten, werkt dit aanstekelijk voor kinderen én ouders.
- Organiseer een korte pitch of voorlichtingsmoment door de aanbieder of leerkracht bij nieuwe activiteiten om enthousiasme te bevorderen.

3. Ouders in een werkgroep

Een aantal kinderen vertelde over de rol van hun ouders in de verrijkte schooldag. Dat werkte enthousiasmerend en stimuleren voor deze kinderen. Veel scholen werken al met ouders die ondersteunen bij de opzet van verrijkte schooldagen of in ieder geval input mogen leveren voor activiteiten ('Wat gun jij je kind'). Dit is belangrijk om verder te stimuleren en te ondersteunen.

Wat we hiermee kunnen doen in de praktijk van verrijkte schooldagen:

- Betrek ouders niet alleen als publiek of helpers, maar ook bij de opzet en vormgeving van verrijkingsactiviteiten.
- Faciliteer ouderpanels of -werkgroepen om draagvlak en betrokkenheid duurzaam te vergroten

Opbrengsten van Tijd voor Toekomst volgens kinderen

De vraag die in dit hoofdstuk centraal staat is: Wat zijn de ervaren opbrengsten van Tijd voor Toekomst voor leerlingen? En hoe ervaren leerlingen hun toekomstgerichtheid, schoolplezier en zelfvertrouwen in de periode eind 2021 – eind 2024? De resultaten zijn gebaseerd op de jaarlijkse vragenlijsten bij leerlingen.

4. Opbrengsten van Tijd voor Toekomst volgens kinderen

In dit hoofdstuk rapporteren we over vragen uit een jaarlijkse vragenlijst voor kinderen. Deze is onderverdeeld in verschillende secties. De afgelopen 3 metingen hebben kinderen antwoord gegeven over stelling met het thema **Ervaringen Tijd voor Toekomst**. Dit zijn vragen over hun motivatie en ervaringen met extra activiteiten op school. Daarnaast stellen we onder dit thema een paar vragen over de relatie met de thuiscontext (zie vorig hoofdstuk) en over de verduurzaming van activiteiten (gaan de kinderen er verder mee?). Daarnaast geven we in dit hoofdstuk resultaten weer op de indicatoren Zelfvertrouwen, Toekomstgerichtheid/ Nieuwsgierigheid en Schoolplezier. Dit zijn gemeenschappelijke indicatoren waar in alle verrijkte programma's aandacht aan wordt besteed. Deze indicatoren sluiten aan bij de ambitie om het toekomstperspectief van kinderen te verbreden en brede gezondheid van kinderen te verbeteren. Omdat het verbeteren van de gezondheid een breed gedragen ambitie is in Tijd voor Toekomst, en hier op vrijwel alle scholen inzet op gedaan wordt, bieden we ook inzicht in de zelf gerapporteerde fysieke gezondheid van leerlingen op Tijd voor Toekomstscholen. Kinderen beantwoorden vragen over deze thema's om hun ontwikkeling te volgen.

De resultaten zijn gebaseerd op zelfrapportage van de leerlingen. We zullen de trends van de vier metingen(2021 tot en met 2024) beschrijven en de laatste meting (2024) eruit lichten. **De vergelijking van de scores tussen metingen is in deze rapportages beschrijvend van aard.**

Tabel 13 en 14 laten een overzicht zien van de verdeling van de respondenten naar kenmerken in de vragenlijsten 2021-2024.

Tabel 13. Leerlingen naar geslacht

	Jongen	Meisje	Anders	Totaal
mrt-22	287	257	5	549
nov-22	252	257	5	514
jun-23	282	289	9	580
jun-24	229	231	5	465

Tabel 14. Leerlingen naar groep

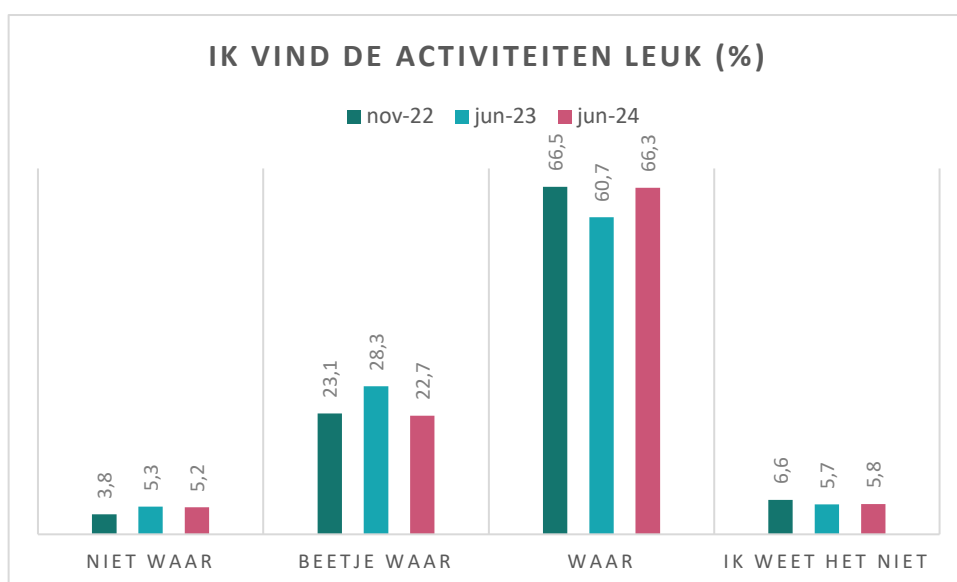
	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
mrt-22	99	142	156	152
nov-22	125	123	123	143
jun-23	150	136	138	156
jun-24	91	130	131	113

4.1 Motivatie voor verrijkte schooldag

In de vragenlijsten van 2022, 2023 en 2024 is aan de leerlingen gevraagd naar hun mening over de verrijkte schooldag en de impact die het (tot nu toe) op hen heeft gehad. We kunnen een vergelijking maken tussen deze drie vragenlijsten.

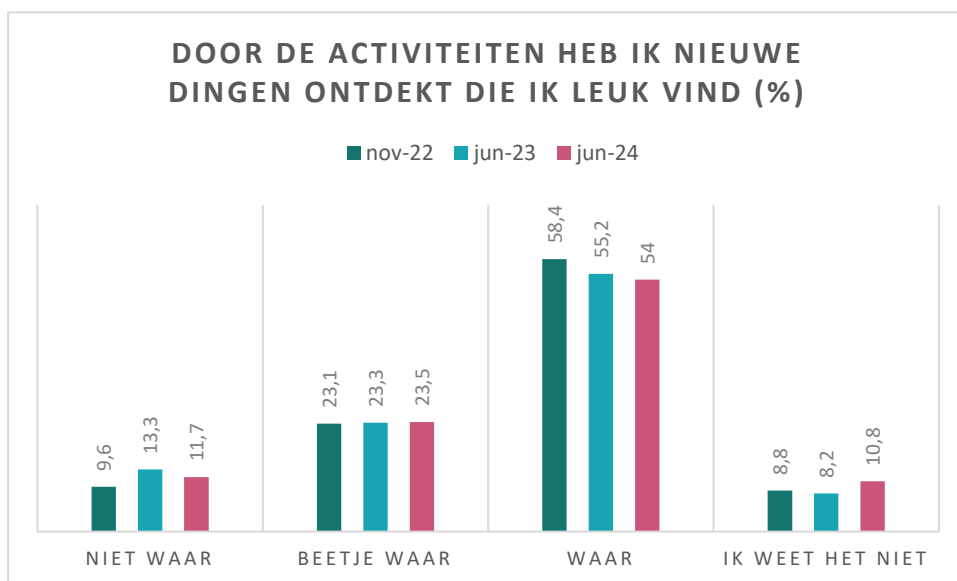
Waardering

Twee derde van de leerlingen op Tijd voor Toekomstscholen waardeert de activiteiten die op hun school worden aangeboden. Deze leerlingen vinden de activiteiten leuk. 23 procent van de leerlingen waardeert de activiteiten deels en vijf procent van de leerlingen waardeert de activiteiten niet. We zien een relatief stabiel patroon van kinderen die de activiteiten erg leuk vinden tussen 2022 en 2024. Nog steeds vindt een ruime meerderheid de activiteiten leuk. Hiermee laats het programma een relatief stabiel patroon zien in de betrokkenheid van leerlingen over de jaren. De verwachting is dat dit patroon zal stabiliseren. We zien dat jongere kinderen de activiteiten vaak hoger waarderen dan oudere kinderen.

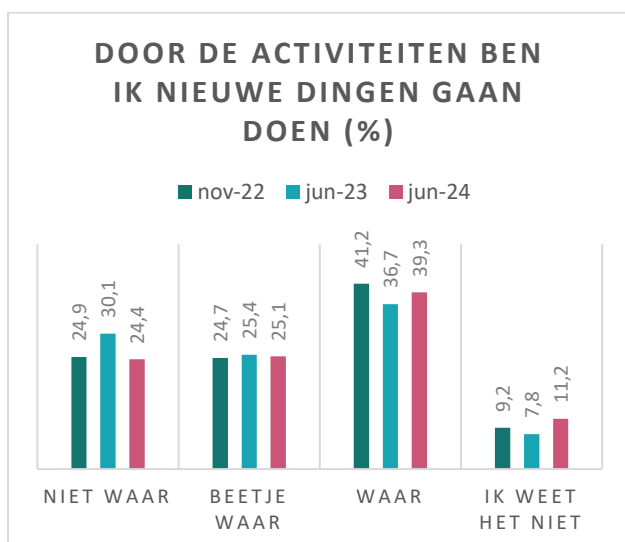

Nieuwe dingen ontdekken, nieuwe dingen gaan doen

Uit focusgroepen halen we terug dat kinderen prettig vinden als ze nieuwe dingen leren in de Tijd voor Toekomst activiteiten. Ook in de vragenlijst reflecteren ze op nieuwe ervaringen. 54 procent van de leerlingen op de scholen geeft aan nieuwe dingen te hebben ontdekt door de activiteiten in de verrijkte schooldag en 39 procent van de leerlingen geeft aan dat hij/zij ook nieuwe dingen is gaan doen.

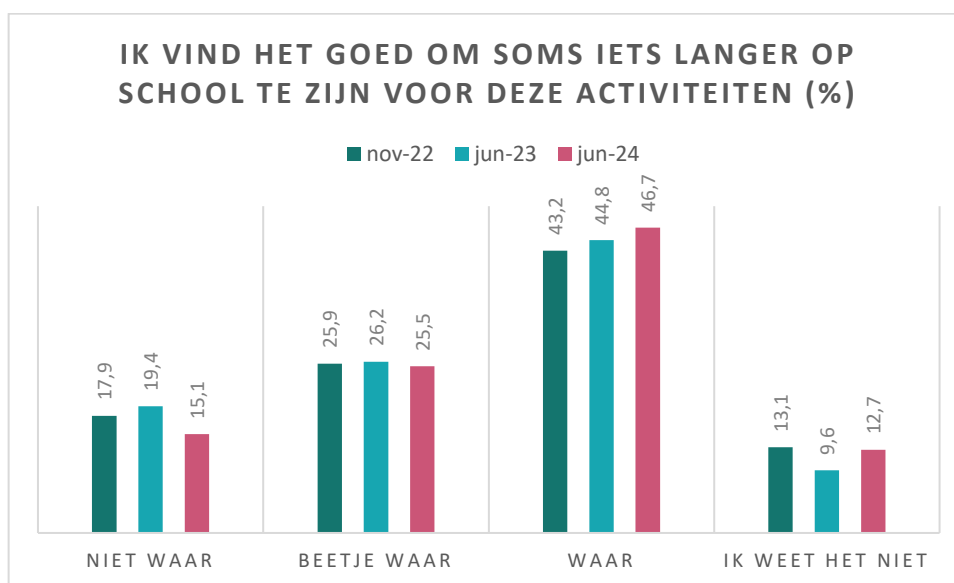

We zien wel een lichte daling in het aantal kinderen dat aangeeft nieuwe dingen te hebben ontdekt en nieuwe dingen is gaan doen ten opzichte van de vragenlijst in 2022. Jongere kinderen ontdekken vaker nieuwe activiteiten dan oudere kinderen. Gezien het verschil in levenservaring is dit een logische gevolgtrekking. Nog steeds geeft ruim de helft van de kinderen aan nog nieuwe dingen te ontdekken, ook drie jaar na invoering van de activiteiten, maar de verwachting is dat dat de dalende trend inherent doorzet, omdat er een bepaalde verzadiging kan optreden bij de kinderen. Dezelfde trend observeren we bij de vraag of kinderen hebben ervaren dat ze goed zijn in iets wat ze nog niet kenden. Alhoewel 46 procent van de kinderen aangeeft iets ontdekt te hebben dat ze nog niet kenden, daalt het percentage leerlingen dat hier positief op antwoord wel.. De vraag die school en omgeving zich hierbij kan stellen is *Hoe blijven we vernieuwend in het programma?* of *hoe zorgen we dat het programma geïntegreerd onderdeel wordt van het curriculum?* Afhankelijk van het doel van een school met het Tijd voor Toekomstprogramma zullen we kinderen vernieuwende ervaringen moeten blijven opdoen, of moet worden besproken hoe de ervaringen kunnen beklijven bij kinderen.

Langer op school

Om nieuwe dingen te ontdekken gaan de leerlingen van de onderzochte scholen vaak langer naar school. Een of meerdere dagen in de week kunnen ze ervoor kiezen om een uur tot 1,5 uur langer op school te zijn. Ruim 46 procent van de kinderen geeft aan dat ze het niet erg vinden om langer op school te zijn. Een kwart van de leerlingen vindt het enigszins erg om de schooldag te verlengen en 15 procent vindt het niet leuk om de schooldag te verlengen.

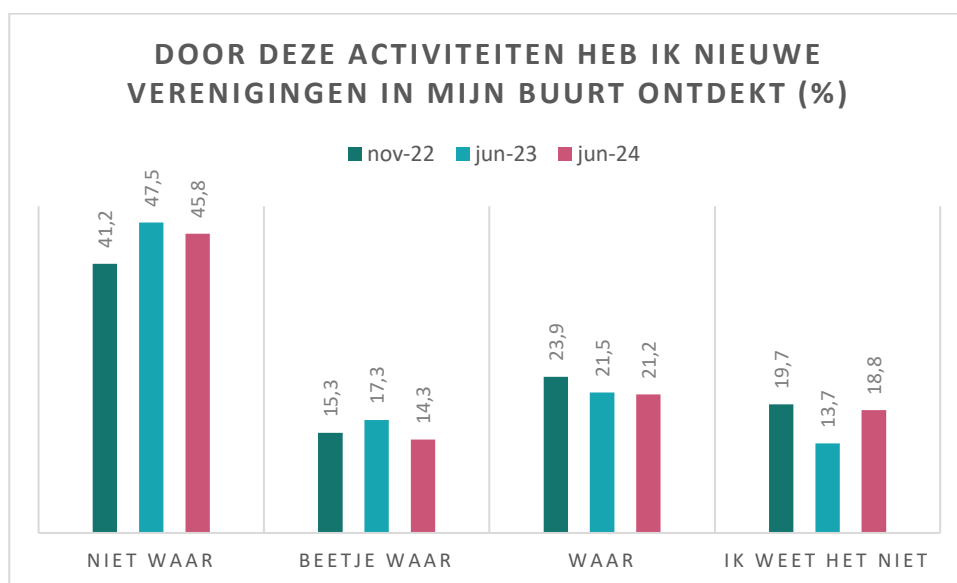
Meer kinderen geven in 2024 aan het goed te vinden om iets langer op school te zijn ten opzichte van 2022. Er kan sprake zijn van enige gewenning, al zijn de verschillen erg subtiel. In gesprek geven de meeste kinderen ook aan het geen probleem te vinden om wat langer naar school te gaan voor Tijd voor Toekomst activiteiten. Vaak vinden ze het leuk om hun klasgenoten nog wat langer te zien en iets leuks te doen in de schoolomgeving. Een deel van de kinderen geeft wel aan dat het hun extra energie kost. In de vragenlijst van 2024 zien we dat duidelijk meer meisjes het goed vinden om langer op school te blijven dan jongens. Dit verschil is ook in de andere jaren zichtbaar, maar het verschil is in de laatste vragenlijst sterk gegroeid.

Nieuwe contacten

Tijdens de verrijkte schooldag werkt een groot deel van de scholen groepsdoorbrekend. De activiteiten worden vaak per bouw aangeboden. Daardoor kunnen kinderen met andere leerlingen in aanraking komen dan de groep waarmee ze doorgaans in de klas zitten. 31 procent van de leerlingen geeft aan anderen kinderen te leren kennen door de activiteiten van de verrijkte schooldag. Voor 20 procent van de leerlingen geldt dit een beetje en 35 procent geeft aan geen nieuwe kinderen te leren kennen tijdens het verrijkt programma. Jongere kinderen leren vaker nieuwe kinderen kennen dan de kinderen uit de hogere groepen.

Nieuwe verenigingen ontdekt

Een ambitie van Tijd voor Toekomst is om kinderen meer met hun regio in contact te brengen. Daarom is aan de kinderen gevraagd of ze nieuwe verenigingen of clubs hebben ontdekt door activiteiten onder de noemer van Tijd voor Toekomst. **21 procent van de leerlingen geeft aan inderdaad nieuwe verenigingen te hebben ontdekt door de activiteiten.** Voor 14 procent van de leerlingen geldt dat een beetje en voor bijna 46 procent van de leerlingen geldt dit niet.

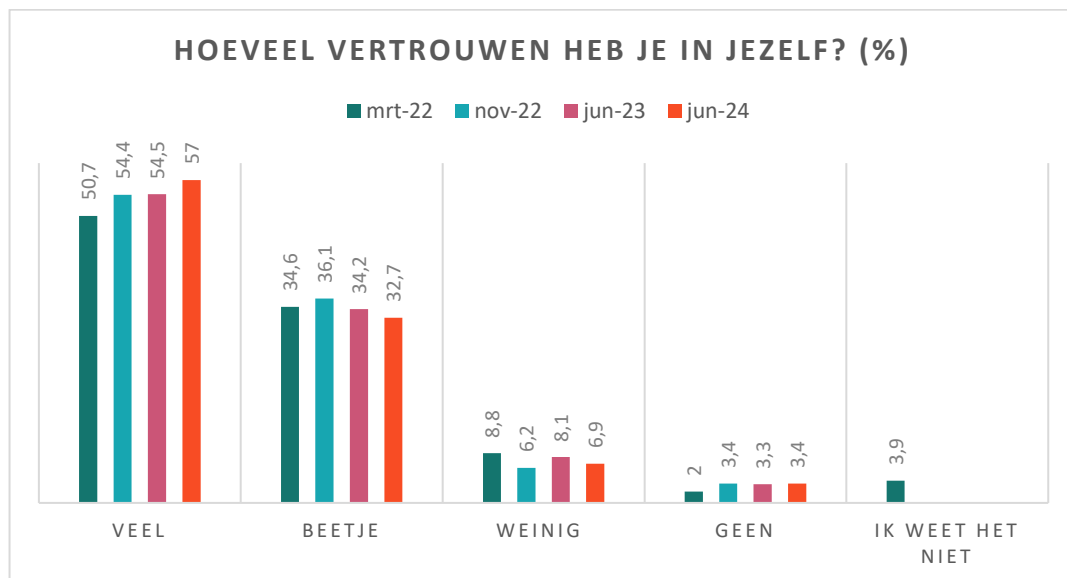

Ten opzichte van de vragenlijst in 2022 zien we hier een ingecalculeerde daling. Hoe langer een verrijkt schooldagprogramma draait, hoe minder nieuwe verenigingen er in de buurt te ontdekken zijn. Vooral in het aantal leerlingen dat invult geen nieuwe verenigingen te hebben ontdekt, zien we een toename. Nog steeds geeft ook ruim 20 procent aan dat er nog nieuwe verenigingen ontdekt worden. Jongere kinderen ontdekken vaker nieuwe verenigingen dan oudere kinderen. In die zin zien we dat het programma over het algemeen meer biedt voor jongere kinderen (groep 5 en 6) dan voor oudere kinderen (groep 7 en 8). *In het aanbod kan een school zich dus afvragen hoe het programma aantrekkelijk kan blijven voor oudere kinderen en of het programma zich meer op een bepaalde groep zou moeten richten.*

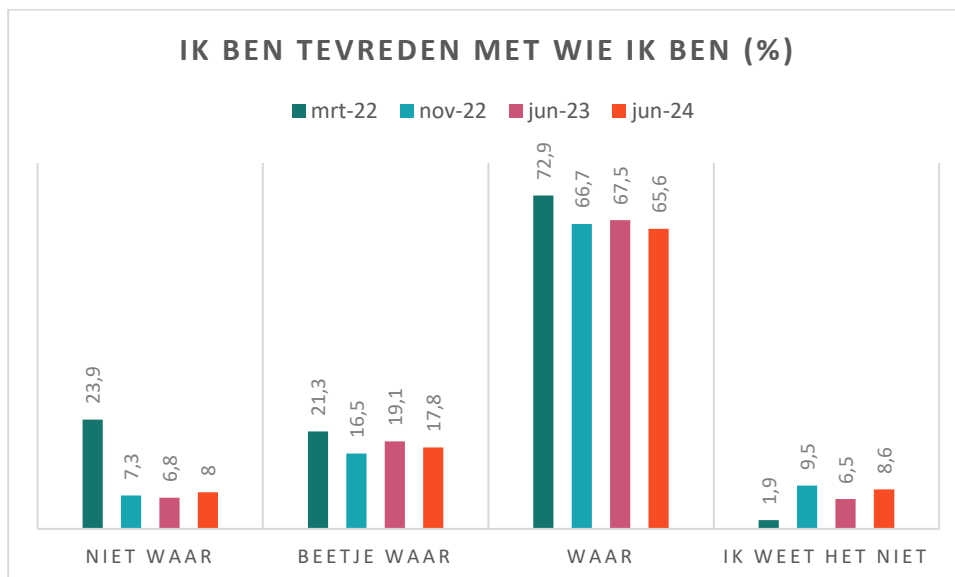
4.2 Zelfvertrouwen

Door meer talenten aan te spreken, hopen gemeenten en schoolbesturen dat kinderen meer zelfvertrouwen ontwikkelen. Daarom is de kinderen gevraagd hoeveel zelfvertrouwen zij zichzelf toeschrijven en hoe tevreden ze zijn met zichzelf.

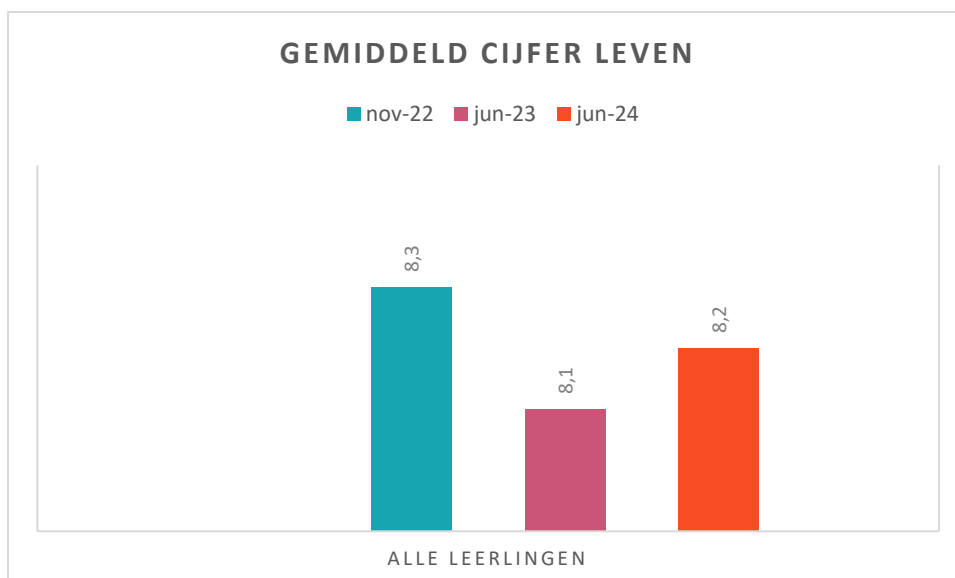
Tijdens de 0-meting heeft 50 procent van de leerlingen aangegeven veel vertrouwen te hebben in zichzelf, 34 procent had een beetje vertrouwen in zichzelf, 9 procent had weinig zelfvertrouwen en 2 procent had geen vertrouwen in zichzelf. Bij de 3-meting geeft ruim 57 procent van de leerlingen aan veel vertrouwen te hebben in zichzelf. Bij deze meting heeft 32 procent een beetje vertrouwen in zichzelf, 7 procent antwoordt weinig vertrouwen in zichzelf te hebben en 3 procent geeft aan geen vertrouwen in zichzelf te hebben. **In vergelijking met de 0-meting is de 3-meting zien we dat meer leerlingen invullen veel zelfvertrouwen te hebben.** Zoals ook in andere onderzoeken naar zelfvertrouwen bij kinderen is het zelfvertrouwen bij jongens in de onderzochte groep beduidend hoger dan bij meisjes. Ook hebben jongere kinderen meer zelfvertrouwen.

Dit beeld contrasteert met de stelling in de vragenlijst over zelfbeeld. Waar zelfvertrouwen en zelfbeeld vaak nauw verweven zijn met elkaar, zien we dat in deze vragenlijst de resultaten een tegengesteld beeld laten zien. Bij de stelling 'Ik ben tevreden met wie ik ben' observeren we een enigszins negatieve trend. In de 0-meting zegt 73 procent van de leerlingen tevreden te zijn met zichzelf. 21 procent is een beetje tevreden met zichzelf en 4 procent niet. Bij de laatste meting geeft ruim 65 procent van de leerlingen aan tevreden te zijn met wie hij/zij is, 18 procent vindt dat een beetje waar en 8 procent is niet tevreden met zichzelf. **In de derde meting zijn dus minder leerlingen tevreden over zichzelf. Het aantal kinderen dat niet weet of ze tevreden zijn met zichzelf groeit wel sterk ten opzichte van de 0-meting.**

In de laatste drie vragenlijsten hebben leerlingen van Tijd voor Toekomst scholen ook een cijfer op hun leven gegeven. Met deze vraag peilen we hoe tevreden kinderen zijn over hun leven. Dit cijfer is de afgelopen drie jaar relatief stabiel gebleven. Als we naar de totale groep leerlingen kijken die de vragenlijst invullen geven de leerlingen hun leven gemiddeld een 8.2. In 2021 was dit een 8.3. Jongens scoren hun leven wat hoger en dit patroon is ook stabiel, meisjes gemiddeld wat lager. Kinderen die geen gender hebben ingevuld scoren hun leven in 2024 een stuk lager dan in 2021 (resp. een 8.8 in 2021 en een 5.4 in 2024). Dit verschil kunnen we niet goed verklaren. Jongere kinderen scoren over het algemeen hoger op het cijfer voor hun leven, al zien we bij kinderen uit groep 5 wel een lagere score in 2023.

We zien geen verandering in het cijfer op het leven dat leerlingen op Tijd voor Toekomst scholen geven. Er is een stabiel hoge score op het leven. Deze score staat wel gelijk aan scores die kinderen hun leven geven in andere onderzoeken. In onderzoek van de Kinderombudsvrouw van 2022 scoorden kinderen in de provincie Groningen gemiddeld een 7.6 op hun leven. De kinderen in deze vragenlijst scoren dus gemiddeld iets hoger.

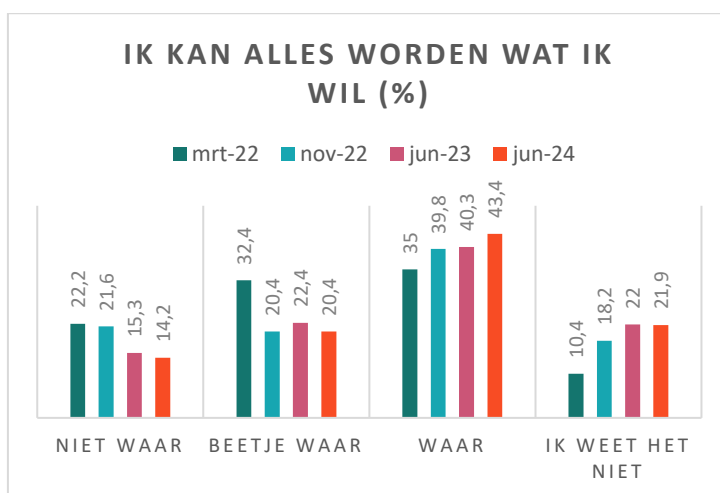
4.3 Toekomstgerichtheid/nieuwsgierigheid

Tijd voor Toekomst zet in op brede talentontwikkeling om daarmee het arbeidsmarktperspectief van de jonge generatie Groningers te verbreden. Aan de hand van een aantal stellingen zijn de leerlingen van Tijd voor Toekomst scholen bevraagd op hun toekomstgerichtheid en nieuwsgierigheid. Zij konden aangeven of zij een stelling op zichzelf van toepassing vonden of niet.

In het kader van toekomstgerichtheid is aan de leerlingen gevraagd te antwoorden op de stelling 'Ik weet wat ik kan worden', 'Ik kan alles worden wat ik wil' en 'Ik vind het leuk om over mijn toekomst na te denken'.

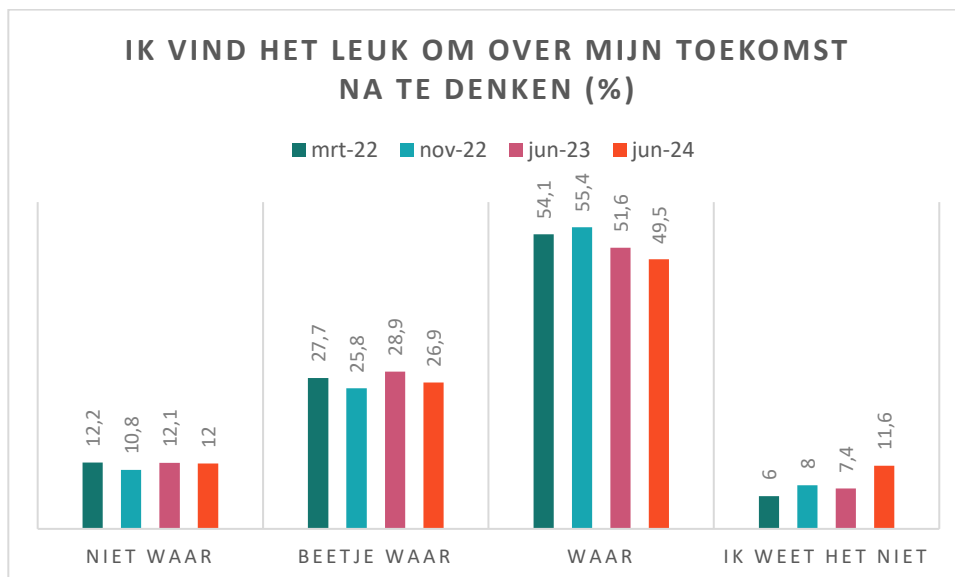
Op de stellingen 'Ik weet wat ik kan worden' en 'Ik kan alles worden wat ik wil' gaven leerlingen het volgende beeld: 50 procent van de leerlingen geeft bij de 3-meting aan dat ze weten wat ze kunnen worden, 23 procent weet dat een beetje en 10 procent geeft aan dat ze niet weten wat ze kunnen worden. Ruim 17 procent weet het niet. **Ten opzichte van de 0-meting geven in de 3-meting meer leerlingen aan dat ze weten wat ze kunnen worden (resp. 46,6 en 50,5 procent).** Toch fluctueert dit beeld over de metingen wel sterk.

Bij de 3-meting geeft ruim 43 procent van de leerlingen aan dat ze alles kunnen worden wat ze willen. Een ruime 20 procent vindt dit een beetje waar en ruim 14 procent vindt dat ze niet alles kunnen worden wat ze willen. 22 procent weet het niet. **Bij de 0-meting geeft 35 procent van de leerlingen aan dat ze alles kunnen worden wat ze willen.** De leerlingen bij de 2-meting zijn in het algemeen iets positiever over hun toekomstbeeld; wel geven ze vaker aan dat ze 'het niet weten'. We zien een algemeen patroon dat hoe ouder kinderen zijn, hoe vaker ze aangeven dat ze niet alles kunnen worden wat ze willen.

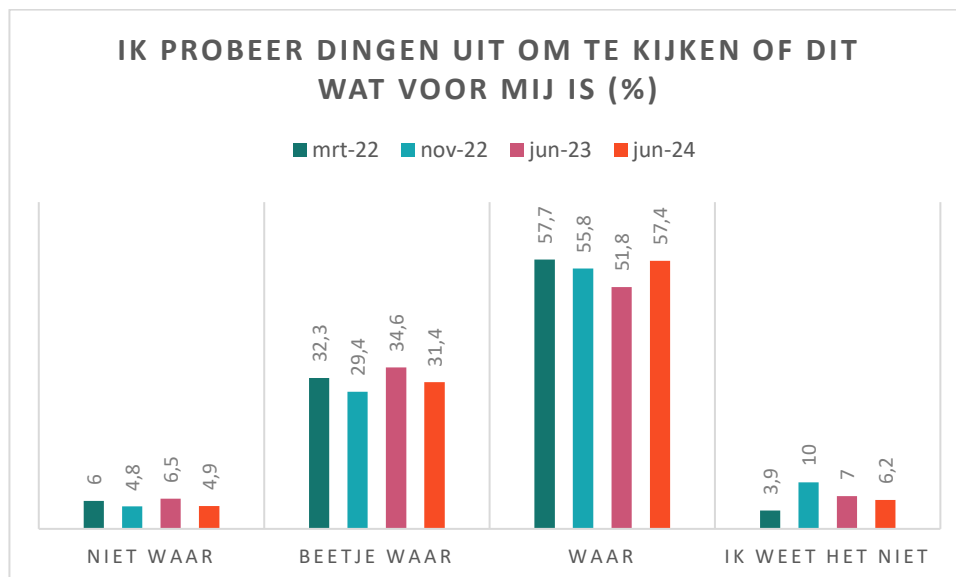
Bij de 2-meting geeft ruim 49 procent van de kinderen aan dat ze het leuk vonden om over hun toekomst na te denken. Bijna 27 procent van de leerlingen vindt dat een beetje waar en 12 procent vindt het niet leuk om over zijn of haar toekomst na te denken. Ruim 11 procent weet niet of ze het leuk vinden hierover na te denken. We zien een licht dalende trend bij deze stelling. Nadenken over

de toekomst is natuurlijk een breed begrip, maar in het algemeen zien we dat kinderen het minder leuk vinden hierover na te denken. Wat daarvan gerelateerd is aan Tijd voor Toekomst is onduidelijk; het programma wil dat leerlingen meer mogelijkheden zien voor hun toekomst, maar dat is niet terug te vinden in dit beeld. **Leerlingen antwoorden bij de 3-meting niet vaker het leuker te gaan vinden om over hun toekomst na te denken. Ook groeit de categorie 'ik weet het niet' bij deze vraag sterk.**

Om meer te weten te komen over hun nieuwsgierige houding is leerlingen gevraagd om ook antwoord te geven op de stellingen 'Op school doe ik graag nieuwe dingen' en 'ik probeer dingen uit om te kijken of dit wat voor mij is'. Bij de vierde vragenlijst geeft 56 procent aan graag nieuwe dingen te doen op school, voor 33 procent is dat een beetje waar en 5 procent geeft aan dat niet graag te doen. In totaal 6 procent geeft aan niet te weten of ze dat graag doen. **Ten opzichte van de eerste vragenlijst zien we een daling in kinderen die aangeven graag nieuwe dingen te doen.**

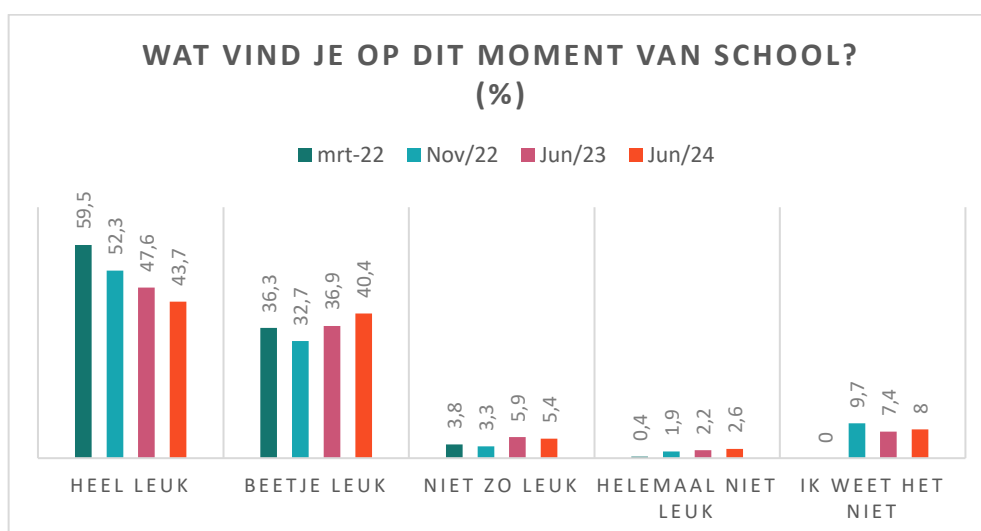
Bij de 3-meting geeft 57 procent van de leerlingen aan nieuwe dingen uit te proberen, 31 procent doet dit een beetje en 5 procent doet dit liever niet. 6 procent van de leerlingen weet niet of ze dit doen. **In de eerste vragenlijst geeft een klein 58 procent aan dat ze nieuwe dingen uitproberen, leerlingen scoren dus lager bij de laatste meting.**

4.4 Schoolplezier

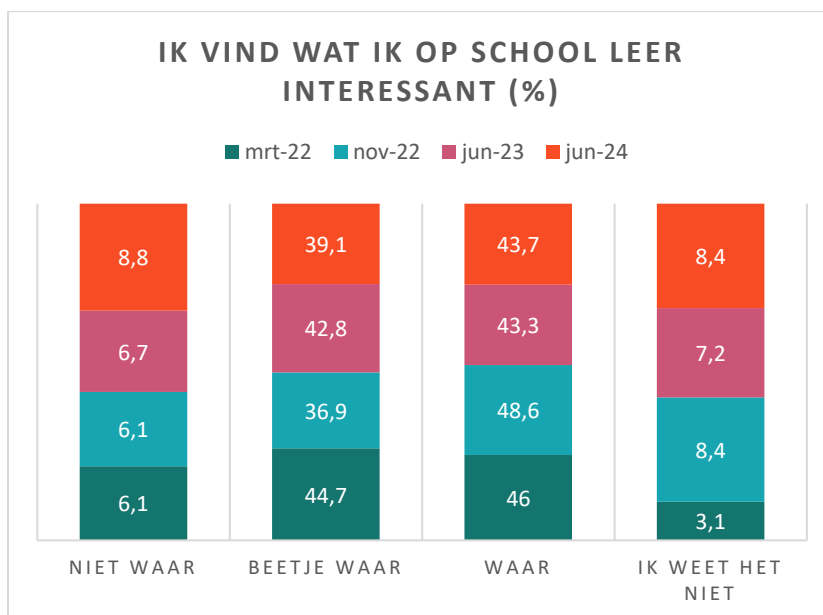
Scholen, schoolbesturen en gemeenten hopen met Tijd voor Toekomst kinderen een breder perspectief te geven op hun talenten. De gedachte is dat het ontdekken van nieuwe talenten leidt tot meer perspectieven voor hun toekomst en kinderen op andere manier tot leren kunnen komen. Het schoolplezier zou daardoor op lange termijn kunnen toenemen, omdat kinderen ontdekken dat school verschillende talenten omarmt of omdat kinderen op een andere manier kunnen leren.

In de vragenlijsten is op een aantal manieren gevraagd wat kinderen van school vinden. **Vergeleken met de meting eind 2021 antwoorden leerlingen 2024 niet vaker dat zij school leuk vinden.** We zien een stabiel dalende trend in de categorie 'heel leuk' en een stabiel stijgende trend in de categorie 'een beetje leuk'. Het vermoeden bestaat daarom dat we het schoolplezier met deze vraag enigszins onderrapporteren, door het ontbreken van de categorie 'leuk'.

De leerlingen is ook gevraagd of ze wat ze op school leren interessant vinden. Bij de 0-meting geeft 46 procent van de leerlingen aan dat ze de dingen die ze op school leren interessant vinden, bij de 3-meting vindt ruim 43 procent hetgeen dat op school geleerd wordt interessant. **Het percentage**

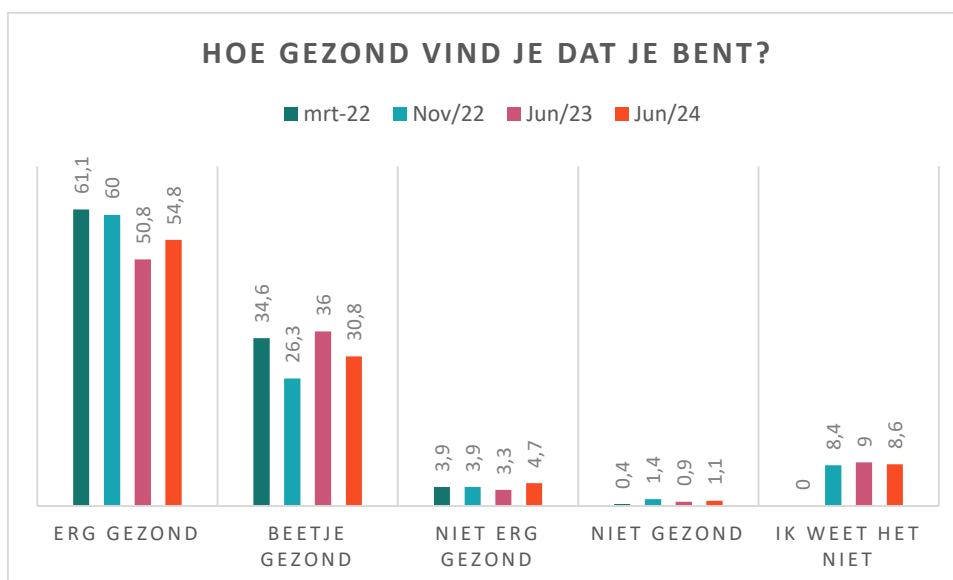
kinderen dat aangeeft leerinhouden op school interessant te vinden ligt bij de 1-meting iets hoger dan bij de 0-meting, maar daalt weer in de 2- en 3-meting. We zien hier dus een variabel resultaat. De leerlingen rapporteren niet een stijging in schoolplezier door Tijd voor Toekomst.

4.5 Fysieke gezondheid

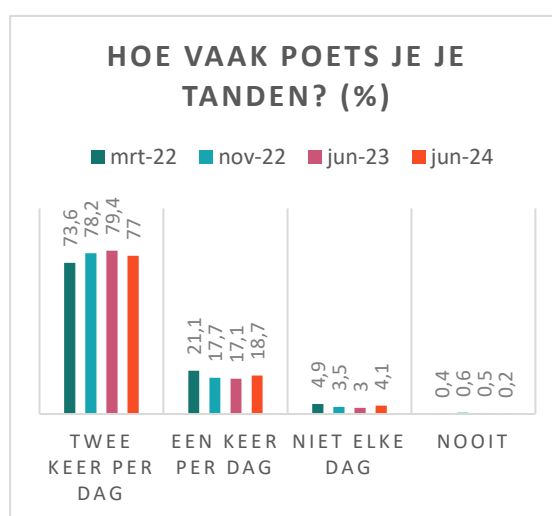
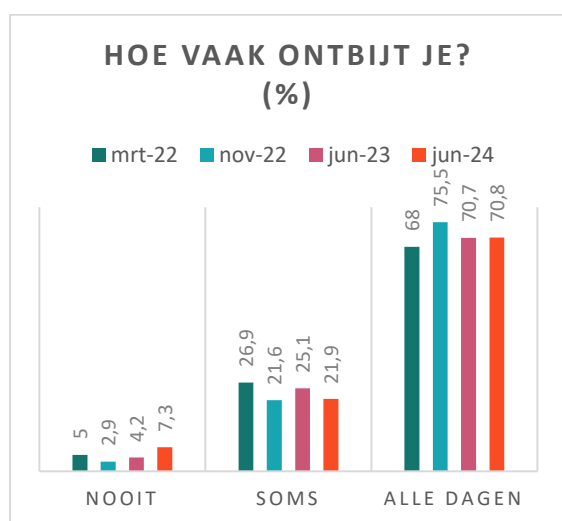
Het verbeteren van de gezonde leefstijl is voor veel scholen in verschillende gemeenten een ambitie. De meeste scholen besteden aandacht aan dit thema door in te zetten op sport en bewegen (het ontdekken van nieuwe sporten of het verbeteren van vaardigheden in bekende sporten) en op een deel van de scholen wordt ook meerdere keren een gezonde lunch bereid en/ of aangeboden. Daarom worden de leerlingen ook op dit inhoudelijke doel gevolgd. De vragen gaan over zelfgerapporteerde leefstijl. In de interpretatie van antwoorden is daarmee ook weer voorzichtigheid geboden en moeten we rekening houden met een bepaalde mate van sociale wenselijkheid.

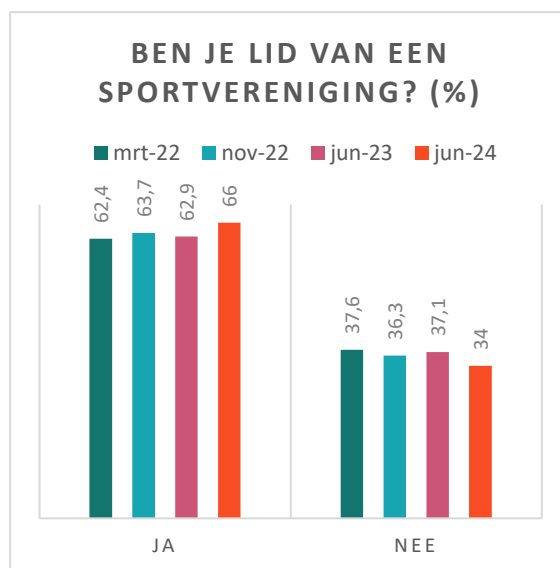
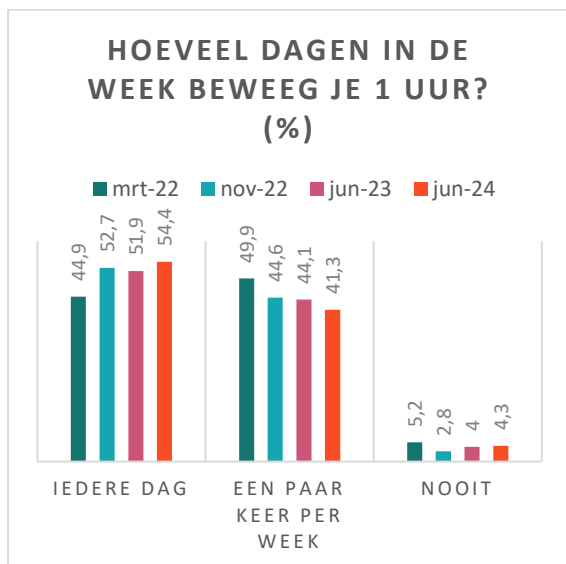
Als eerste is de leerlingen gevraagd hun gezondheid te waarderen.

We observeren dat de dalende trend die zich in de voorgaande 3 jaar uitte, weer enigszins verandert. Meer kinderen vinden zichzelf in 2024 erg gezond, te opzichte van 2023. Ten opzichte van de eerste vragenlijst in 2021 is er nog wel een daling van kinderen die aangeeft zich erg gezond te voelen. We kunnen deze verschuiving wel verklaren. In de laatste vragenlijst is de categorie 'Ik weet het niet' toegevoegd, een categorie die 9 procent van de kinderen in 2024 heeft ingevuld. Als we kijken naar de kenmerken van de kinderen zien we dat jongens over het algemeen positiever zijn over hun gezondheid.

Verder zien we op dit thema wel een aantal andere verschillen tussen de eerste en de laatste vragenlijst. In de afgelopen vier vragenlijsten **geven meer leerlingen aan twee keer per dag hun tanden te poetsen** (74 procent van de leerlingen die de eerste vragenlijst heeft ingevuld en 77 procent van de leerlingen die de laatste vragenlijst heeft ingevuld). In de laatste vragenlijst geven **meer leerlingen aan een uur per dag te bewegen** (beweegnorm) ten opzichte van de eerste vragenlijst. De eerste vragenlijst is wel in coronatijd afgenomen. Het gaat om 54 procent van de leerlingen ten opzichte van 45 procent van de leerlingen in de 0-meting. Deze stijging is stabiel. Ook **geven meer leerlingen die de laatste vragenlijst hebben ingevuld aan dagelijks te ontbijten** (respectievelijk 68 procent bij de 0-meting en 71 procent bij de laatste meting). Ook **geven meer kinderen in de laatste vragenlijst aan lid te zijn van een sportvereniging**. De stijging is ook stabiel.

Gekeken naar de kenmerken van kinderen vallen nog een paar dingen op: Kinderen gaan minder ontbijten naarmate ze ouder worden. Daarnaast zijn meisjes meer groente op dagelijkse basis gaan eten en zijn jongens zijn vaker groente in de week gaan eten.

Tussen de vier vragenlijsten is er dus wel verschil in de leefstijl-gebonden aspecten die de leerlingen rapporteren. Bij dagelijks ontbijten, frequent tandenpoetsen en de beweegnorm rapporteren meer leerlingen in de laatste vragenlijst dat ze dit doen of eraan voldoen.

4.5 Conclusie

Tussen 2021 en 2024 zijn er vier vragenlijsten afgenomen bij leerlingen van groep 5 tot en met 8 op basisscholen die meedoen aan Tijd voor Toekomst. We verwachtten over de tijdspanne van drie jaar geen grote verschillen te observeren en dat is ook de trend die we nu terugzien in de vragenlijsten. We zien enig positief verschil in de eigen inschatting van het zelfvertrouwen bij leerlingen, maar dit contrasteert met de resultaten van het zelfbeeld van kinderen. Het positieve zelfbeeld daalt. Daarnaast zien een over deze drie jaar iets meer kinderen aangeven dat ze richting hun toekomst alles kunnen worden wat ze willen, een growth mindset. Kinderen geven in gesprekken ook aan dat hun interesse in Tijd voor Toekomst activiteiten vooral wordt gewekt door nieuwsgierigheid, een gevoel van gelijke kansen voor henzelf en kinderen in hun omgeving en voor een andere manier van leren. Ze geven vooral terug dat de activiteiten impact hebben op hun zelfvertrouwen en leerplezier. Wel vinden kinderen het minder plezierig om na te denken over hun toekomst.

Gezondheid is een thema dat op een deel van de scholen centraal staat. Hier zien we nog een paar (positieve) verschillen over de drie vragenlijsten. Bij dagelijks ontbijten, frequent tandenpoetsen en de

beweegnorm rapporteren meer leerlingen in de laatste vragenlijst dat ze dit doen of eraan voldoen. Ook vullen meer kinderen in lid te zijn van een sportvereniging.

De leerlingen beoordelen de activiteiten die op school worden ingezet veelal positief. Slechts vijf procent van de leerlingen vindt de activiteiten niet leuk. Toch zien we een dalende trend in de nieuwe ervaringen van kinderen. Leerlingen geven minder vaak aan nieuwe dingen te ontdekken of nieuwe verenigingen te vinden. Kinderen zijn stabiel in hun mening over de verlenging van de schooldag. Daar zijn ze relatief positief over. Jongere kinderen leren ook nog steeds relatief vaak nieuwe kinderen kennen door de activiteiten. Dit sluit aan bij de ambitie van veel van de scholen om ook groepsdoorbrekend te werken in de Tijd voor Toekomst-activiteiten.

Concluderend

Thuiscontext en verrijkt aanbod

In deze rapportage hebben we expliciet aandacht voor de relatie tussen de school en de thuiscontext in het kader van Tijd voor Toekomst. Zowel de ouders als de kinderen zijn aan bod gekomen over hun ervaringen met Tijd voor Toekomst en de relatie daarin met respectievelijk hun kinderen of ouders. Uit dit deel van het onderzoek blijkt dat verrijkte schooldagen niet alleen bijdragen aan de ontwikkeling en beleving van kinderen, maar ook onderdeel is van de communicatie tussen kind en ouders.

Ouders waarderen vooral het plezier van hun kind, de mogelijkheid om nieuwe talenten te ontdekken en de bijdrage aan brede ontwikkeling. Ook praktische voordelen, zoals opvang en tijdwinst, spelen mee. Tegelijkertijd worden vermoeidheid bij kinderen, organisatorische knelpunten en beperkte keuze of verdieping als nadelen genoemd. Over het algemeen wordt de invloed van de verrijkte schooldag op de ontwikkeling van kinderen als positief ervaren, vooral op sociaal-emotioneel vlak. De invloed op motivatie en schoolprestaties wordt minder eenduidig beleefd. Voor ouders zelf is de impact op planning en thuissituatie gemengd. Het succes van de verrijkte schooldag blijkt sterk afhankelijk van de mate van ouderbetrokkenheid, enthousiasme van leerkrachten en een goede aansluiting op de thuissituatie van het kind.

Het onderzoek onder kinderen over de thuiscontext geeft ook verschillende inzichten. Ten eerste laat het onderzoek zien dat kinderen hun ervaringen over verrijkte schooldagen regelmatig delen met hun ouders, zeker wanneer het gaat om activiteiten die als leuk, bijzonder of leerzaam worden ervaren. Deze gesprekken vormen vaak een natuurlijk onderdeel van het dagelijks contact thuis en worden soms aangevuld met demonstraties of uitleg van wat het kind geleerd heeft.

Ten tweede blijkt dat ouders overwegend positief reageren op de verhalen van hun kinderen. Ouders tonen belangstelling, stellen aanvullende vragen en geven kinderen ruimte om hun ervaringen te delen. Wel valt op dat de intensiteit van de ouderlijke reactie deels samenhangt met hoe actief het kind het gesprek zelf op gang brengt.

Ten derde toont het onderzoek aan dat de samenspraak over inschrijving voor verrijkte activiteiten soepel verloopt en meestal in goede samenwerking tussen ouder en kind plaatsvindt. Kinderen geven hun voorkeuren aan en ouders ondersteunen in het regelproces, waarbij er ruimte is voor overleg en gezamenlijk beslissen. Dit wijst op betrokkenheid van ouders bij de schoolse beleving van hun kinderen en onderstreept het belang dat zowel kinderen als ouders hechten aan deze activiteiten. Vooral inschrijving van kinderen bij activiteiten kan wel leiden tot enige vorm van competitie bij zowel ouders als kinderen om te zorgen dat kinderen kunnen deelnemen aan de activiteiten die zij wensen. Dit kan zorgen voor enige vorm van ongelijkheid wanneer er thuis weinig gepraat wordt over verrijkte activiteiten.

Opbrengsten leerlingen

Passend bij de ontwikkelingsfase van Tijd voor Toekomst, geeft de monitoring op indicatoren een fluctuerend beeld. Het zelfvertrouwen van leerlingen geeft een licht positief beeld. Daarnaast is gezondheid een thema dat op een deel van de scholen centraal staat. Hier zien we nog een paar (positieve) verschillen over de drie

vragenlijsten. Bij dagelijks ontbijten, frequent tandenpoetsen en de beweegnorm rapporteren meer leerlingen in de laatste vragenlijst dat ze dit doen of eraan voldoen.

Veel belangrijker in deze fase van monitoring is hoe de ervaringen van de leerlingen zijn met betrekking tot het verrijkte aanbod in hun school. Iets meer kinderen aangeven dat ze richting hun toekomst alles kunnen worden wat ze willen, een growth mindset. Kinderen geven in gesprekken ook aan dat hun interesse in Tijd voor Toekomst activiteiten vooral wordt gewekt door nieuwsgierigheid, een gevoel van gelijke kansen voor henzelf en kinderen in hun omgeving en door een andere manier van leren. Ze geven terug dat de activiteiten impact hebben op hun zelfvertrouwen en leerplezier.

De leerlingen beoordelen de activiteiten die op school worden ingezet veelal positief. Slechts vijf procent van de leerlingen vindt de activiteiten niet leuk. Toch zien we een dalende trend in de nieuwe ervaringen van kinderen. Leerlingen geven minder vaak aan nieuwe dingen te ontdekken of nieuwe verenigingen te vinden. Kinderen zijn stabiel in hun mening over de verlenging van de schooldag. Daar zijn ze relatief positief over. Jongere kinderen leren ook nog steeds relatief vaak nieuwe kinderen kennen door de activiteiten. Dit sluit aan bij de ambitie van veel van de scholen om ook groepsdoorbrekend te werken in de Tijd voor Toekomst-activiteiten.

Literatuur

- Anderson, J. C., Funk, J. B., Elliott, R., & Smith, P. H. (2003). Parental support and pressure and children's extracurricular activities: Relationships with amount of involvement and affective experience of participation. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 24(2), 241-257.
- Ashbourne, D., & Andres, L. (2015). Athletics, Music, Languages, and Leadership: How Parents Influence the Extracurricular Activities of Their Children. *Canadian Journal of Education*, 38(2), 1-34.
- Camacho-Thompson, D. E., & Simpkins, S. D. (2022). Parental involvement in organized after-school activities and adolescent motivational beliefs. *Applied Developmental Science*, 26(1), 176-191.
- Chan, T. M. K., & Ng, S. W. (2015). Management of Outsourcing Extra-Curricular Activities in Primary Schools: Issues and Considerations. *International Studies in Educational Administration*, 43(1).

- Desforges, C., & Abouchar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: A literature review*. Department for Education and Skills.
- Goshin, M., Dubrov, D., Kosaretsky, S., & Grigoryev, D. (2021). The strategies of parental involvement in adolescents' education and extracurricular activities. *Journal of Youth and Adolescence*, 50, 906-920. <https://doi.org/10.1007/s10964-021-01399-y>
- Horowitz, A., & Bronte-Tinkew, J. (2007). Building, engaging, and supporting family and parental involvement in out-of-school time programs. *Child Trends*, 16, 1-6.
- Lagacé-Séguin, D. G., & Case, E. (2010). Extracurricular activity and parental involvement predict positive outcomes in elementary school children. *Early Child Development and Care*, 180(4), 453-462.
- Smit, F., Sluiter, R., & Driessen, G. (2006). *Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief*. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Van der Schaaf, N., & Van den Berg, T. (2009). *Ouderbetrokkenheid in de brede school. Een literatuuronderzoek naar effectieve manieren om het ontwikkelingsondersteunend gedrag van ouders te stimuleren*. Groningen: Hanzehogeschool.
- Verdonk, S. (2005). *Ouderbetrokkenheid in voor- en vroegschoolse educatie, een onderzoek naar de wijze waarop oudercomponenten binnen Piramide en Kaleidoscoop het meest effectief kunnen worden ingevuld*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Weiss, A. R., & Brigham, R. A. (2003). *The family participation in after-school study*. MA: Institute for Responsive Education.